

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

**GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE**

FÖR ÅR

1921

DEL I

SAMFÄLLDA NÄMDEN OCH FÖRSTA AVDELNINGEN

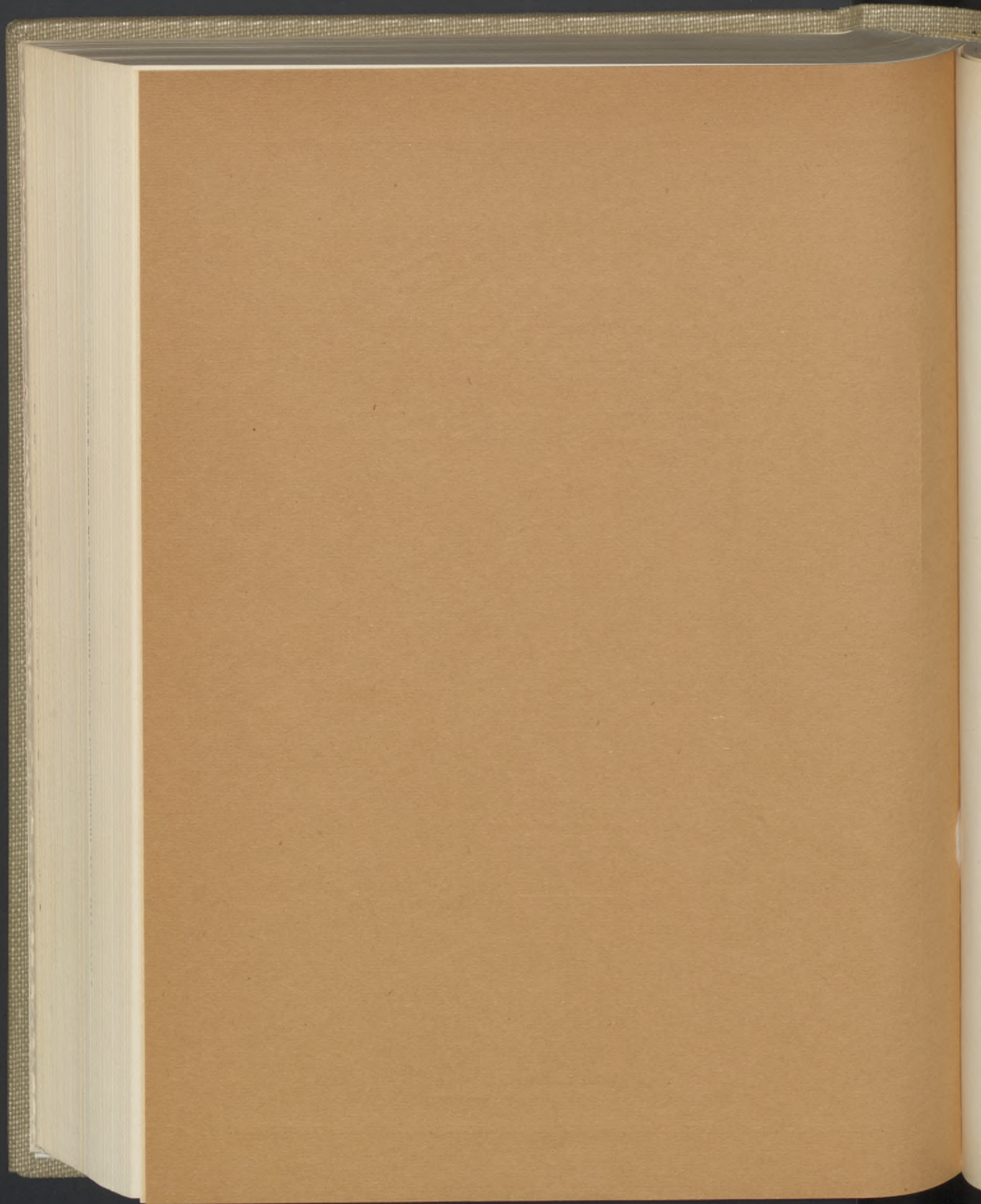
UTARBETAD AV

KARL JOH. GEZELIUS
FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG 1922
GÖTEBORGS LITOGRAFISKA AKTIEBOLAG

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE

FÖR ÅR

1921

DEL I

SAMFÄLLDA NÄMDEN OCH FÖRSTA AVDELNINGEN

UTARBETAD AV

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORGS
HÄLSÖVÄRDSNÄMND
ÅRSBERÄTTELSE

FÖR ÅR

1921

DELL

SAMTALIGA NÄMNDEN OCH FÖRSTA AVDELNINGEN

UTARBETAD AV

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTA STADSÄMBETET

UTGIVNA AV
HÄLSÖVÄRDSNÄMNDEN

INNEHÅLL

	Sid.
Hälsovårdsnämnden:	
Samfällda nämnden och första avdelningen	7
I. Hälsovårdsfrågor:	
Hälsopolisen	7
Läkarundersökning av minderåriga arbetare	9
Mölnaldalsån	10
Åtgärder för hindrande av smittsjukdomarnes spridning	10
Desinfektionsanstalten i hamnen	10
Cyanbehandling i hemmen	10
Skyddskoppymningen	11
Smittsamma könssjukdomar	11
Apoteken	11
Bostadsinspektionen	12
Tuberkulosbyråns verksamhet	12
Matvarukontrollen	13
Kemiska analyser	14
II. Befolknings- och dödlighetsstatistik	20
III. Smittsjukdomar	22
Rapporter och sammanställningar:	
Rapport från andre stadsläkaren	24
Barnmorskorna	24
Fosterbarnsinspektionen	25
Barnavårdskonsulenten	25

FÖRTECKNING Å TABELLER.

- Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg år 1921.
- „ 2. Av hälsopolisen anhållna och oskadliggjorda födoämnen år 1921.
- „ 3. Försäljnings- och tillverkningslokaler vid slutet av år 1921.
- „ 4. Sammandrag av resultaten från under år 1921 utförda undersökningar av oskummad (ej "kontrollerad") mjölk och grädde.
- „ 5. Översikt av födda i Göteborg år 1921, med fördelning på månader.
- „ 6. Översikt av födda i Göteborg år 1921, med fördelning på församlingar.
- „ 7. Befolkningens rörlighet i varje av Göteborgs stads församlingar år 1921.
- „ 8. Dödligheten inom Göteborg år 1921 för olika församlingar bland mantalsskrivna befolkningen.
- „ 9. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrivna i Göteborg åren 1917—1921.
- „ 10. Sammandrag över de smittsamma sjukdomarna i Göteborg år 1921.
- „ 11. Översikt av smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1912—1921.
- „ 12. Jämförande översikt av antalet dödsfall i folksjukdomarna samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1912—1921.
- „ 13. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1921, fördelade på månader, enligt uppgift från de 12 distriktsläkarne.
- „ 14. Dödsorsakerna år 1921 bland i Göteborg kyrkoskrivna, inom och utom staden avlidna (efter ålder och kön).
- „ 15. Dödsorsakerna år 1921 bland i Göteborg kyrkoskrivna, inom och utom staden avlidna (fördelade efter sina huvudgrupper på månader och kvartal).
- „ 16. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1917—1921.

FÖRTECKNING Å TABELLER.

- Tab. 1. Befolkningsstatistik för Göteborg år 1921.
 2. År 1921-1922 års befolkning i Göteborg och områdena i Göteborgs län år 1921.
 3. Föreläggande- och tillverkningskostnader vid stadt år 1921.
 4. Sammanfattning av resultaten från undersökningen i Göteborg år 1921 tillika undersökningar av kostnader (ex. "kontrollkostnader") tillika till Göteborg.
 5. Översikt av födelser i Göteborg år 1921, med fördelning på församlingar.
 6. Översikt av födelser i Göteborg år 1921, med fördelning på församlingar.
 7. Befolkningens rörlighet i staden Göteborg, samt församlingar år 1921.
 8. Födelserna inom Göteborg år 1921 för olika församlingar samt för rikets olika delar.
 9. Födelser och dödsfall för månad bland kyrkostämman i Göteborg åren 1917-1921.
 10. Sammanfattning över de statistiska undersökningarna i Göteborg år 1921.
 11. Översikt av statistiska undersökningarna i Göteborg åren 1917-1921.
 12. Jämförelse över skillnaderna mellan födelserna i kyrkostämman samt öfver andra ställen i Göteborg åren 1917-1921.
 13. Gångna sjukdomar i Göteborg år 1921, fördelade på månader, enligt uppgift från de 13 distriktsläkarna.
 14. Dödsfall åren 1921 bland i Göteborg kyrkostämman, inom och utan staden, vid olika åldrar och kön.
 15. Dödsfall åren 1921 bland i Göteborg kyrkostämman, inom och utan staden, vid olika åldrar (fördelade efter kön) i kyrkostämman på månader och åren.
 16. År 1921 års befolkningsstatistik omfattande befolkningen i Göteborg åren 1917-1921.

Hälsovårdsnämnden.

Samfällda nämnden och första avdelningen.

Såsom ledamöter i *samfällda nämnden* ha under året tjänstgjort:

Överläkaren *Sven Johansson*, ordförande, polismästaren *M. Kjellin*, v. ordförande, förste stadsläkaren *Karl Joh. Gezelius*, direktören *Axel Hagberg*, kassaförvaltare, majoren *Th. Glosemeijer*, sockerbruksarbetaren *Alb. Börjesson*, professorn *Hans Hedlund*, professorn *Karl Dahlgren*, disponenten *Anders Nylén*, byggmästaren *Ernst Friman*, doktorn *Carl Mannheimer*, handlanden *Gust. Lamm*, möbelsnickaren *J. Nielsen* och lärarinnan fröken *Kerstin Fjetterström*, den sistnämnda från mars efter tapetseraren *F. L. Dahlberg*, som i februari avlidit, samt såsom ledamöter i *första avdelningen* ovannämnde *Sven Johansson*, ordförande, *Kjellin*, v. ordförande, *Hagberg*, kassaförvaltare, *Gezelius*, *Glosemeijer*, *Hedlund* och *Börjesson*.

Samfällda nämnden har haft 3 sammanträden och första avdelningen 14; ordinarie sammanträdesdag för den senare är första onsdagen i varje månad. Ärendena för dessa sammanträden finnas registrerade i 15 paragrafer för samfällda nämnden och 308 för första avdelningen.

Såsom sekreterare har tjänstgjort assessorn *B. A. Wallinder* och såsom amanuens e. o. hovrättsnotarien *J. Hallbeck*.

I. Hälsovårdsfrågor.

Hälsopolisen. Antalet tillsyningsmän var vid årets början 16 ordinarie och 2 extra.

Till ordinarie tillsyningsman har antagits förutvarande extra tillsyningsmannen *Johan Emil Johansson*, och såsom extra ha 2 tjänstgjort.

I organisationen av tillsyningsmännens arbete har under året ingen väsentlig ändring gjorts. Två ha haft sin huvudsakliga verksamhet i hamnen, varvid den ene av dessa jämväl varit föreståndare för desinfektionsavdelningen och avlusningsanstalten och den andre varit anställd vid karantänsanstalten för till riket införda djur. Båda dessa vid hamnen anställda ha varit utbildade i metoden att framställa cyanväte såsom medel för utrotande av ohyra.

Ett större antal anträffade sanitära olägenheter ha blivit avhjälpta efter hälsopolisens anmaning. Så har bl. a. 278 mot anordningar inom gårdsutrymmet riktade anmärkningar blivit rättade, 323 avträden, 266 urinkurar och 1,112 kärl för förvaring av sopor eller matavfall blivit iståndsatta. Mot stallar, som förekomma inom staden till ett antal av 408, ha 87 anmärkningar gjorts, mot svinhus, som förefinnas till ett antal av 230 utan att dock i ett stort antal vara i bruk för

sitt egentliga ändamål, ha 40 anmärkningar gjorts och mot fähus, som finnas till ett antal av 159, 18 anmärkningar.

Mot renhållningsverkets *upplagsplatser* av sopor o. d. inom och utom stadsområdet ha upprepade anmärkningar måst göras.

Lump- ben- eller hudupplag finnas inom staden till ett antal av 41.

Antalet fastigheter med *vattenklosetter* uppgår till 1,230. 71 fastigheter äro fortfarande försedda med septic tanks, under det att i 37 dessa avkopplats, där de förut funnits.

Resanderum och *rum* för personal å *hotell och restaurationer* ha föranlett 183 anmärkningar.

Mot stadens 90 rakstugor ha 53 st. anmärkningar gjorts, därav 16 i fråga om den allmänna renligheten.

Hygieniska besiktningar å fartyg ha under året gjorts i 1,010 fall, därav för undersökning av matvaror i 19 fall. I 66 fall har anmärkning gjorts och 3 av dessa ha blivit föremål för hälsovårdsnämndens handläggning. De flesta anmärkningarna ha gällt renhållningen i skansarna (25 fall). I 14 fall har ohyra i skansarna påvisats. Såsom besiktningsman för fartyg kommande från hamn, smittad av pest, kolera, fläckfeber eller smittkoppor, har förste stadsläkaren (eller sundhetsinspektören) vid 585 besiktningar undersökt 176 fartyg med en besättning av sammanlagt 4,621 personer. Bland sjukdomar, som därvid anträffats, ha varit 6 fall av syfilis, 4 fall av gonorrhoe, 6 fall av ulcus ven. simplex, 1 fall av malaria, 1 sinnessjukdom, 2 maltafeber, abscesser, kontusioner o. d. Vid olika tillfällen ha enskilda besättningsmän blivit ålagda avlusning, då större eller mindre delar av fartyget även måst behandlas.

Jämlikt Kungl. kungörelsen den 12 juli 1917 har från tullmyndigheterna till hälsovårdsnämnden överlämnats av befälhavare å varje fartyg kommande från utländsk hamn på heder och samvete avgivet intyg om frånvaro av vissa uppräknade smittosamma sjukdomar (ej könssjukdomar). Av sådana fartyg inkommo under året 2,990 från europeisk hamn och 126 från utomeuropeisk hamn. Från Norge och Danmark 1,759, från Storbritannien och Irland 498, från Tyskland och förra Östersjöprovinserna 465, från Holland och Belgien 132, från franska, spanska, portugisiska, italienska hamnar samt orienthamnar 83, från Finland 28, från Island 25, från Ostasien, Indien och Australien 16, från Nordamerika 77 och från Mexiko, Texas och Sydamerika 33.

Under året ha inom hamnen gjorts *utrökning* med koloxidgas å 12 fartyg gående på Brasilien och Argentina och med svavel å ett fartyg gående på Orienthamnar.

Å ett fartyg kommande från Marseille anträffades 1 fall av tyfoid, å ett annat från Pensacola 2 fall av samma sjukdom. Från det senare hade en sjuk ilandsatts i Liverpool och en man dog efter några timmars sjukdom på resan mellan Liverpool och Göteborg. Den i Liverpool ilandsatte hade antagligen tyfoid och hade påmönstrat i Pensacola, den på vägen döde visade sig vid liköppning ha lidit av kroniskt njurlidande och närmast dött av hjärnblödning.

Den 25 oktober inkom ett fartyg från italienska och spanska hamnar därvid Malaga passerats den 11 i samma månad. Vid hitkomsten voro alla friska, men under fartygets uppehåll härstädes insjuknade 1 besättningsman i sin bostad i

land. Han medföljde dock fartyget, som gick till Malmö den 27/10 och anträffades vid läkarbesiktningen därstädes. Sedan meddelande härom ingått, vidtoges här genast alla försiktighetsmått. Allmän vaccination av alla, som haft med fartyget att göra, verkställdes och de anhöriga, som varit i förbindelse med den sjuke, isolerades. Hans 62-åriga moder insjuknade emellertid, men tack vare en den 1/11 vidtagen vaccination, vars koppor slogo kraftigt an samtidigt med koppexantheme var detta obetydligt. Förloppet av hennes sjukdom var för övrigt typiskt. Närmare under smittsjukdomar sid. 22.

Sanitära olägenheter i hamnen. I maj 1916 väcktes i hälsovårdsnämnden (hälsovårdsnämndens årsberättelse 1916 sid. 59) förslag om att för undanskaffande av aska, slagg och annat avfall från fartygen i hamnen en särskild slaggbåt borde anskaffas och anhölls hos hamnstyrelsen, att åtgärder måtte vidtagas för ordnande av denna angelägenhet. Med anledning härav utarbetades i hamnstyrelsen olika förslag, som i januari 1922 underställdes hälsovårdsnämndens granskning, varvid av nämnden förordades det med Alt. II betecknade förslaget.

Ifrågasatt svingård vid Ivarsbergs fattigvårdsanstalt. Över väckt förslag till svingårdsanläggning vid Ivarsberg ingav förste stadsläkaren vid sammanträde den 5 januari följande utlåtande:

”Med anledning av förslaget har jag låtit verkställa noggranna undersökningar för att söka fastslå hur långt olägenheterna genom lukt och dylikt sträcka sig dels från nuvarande svingården vid Gibraltar dels från stadens svingårdsanläggning vid Skräppekärr. Det har därvid bekräftats, att på avstånd av omkring 400 meter olägenheterna från svingårdarne vid lämplig vindriktning kunnat vara *synnerligen* besvärande. Hälsovårdskommisarien anser sig vid sina undersökningar ha kunnat konstatera att den karaktäristiska svinlukten kunnat iakttagas från Skräppekärrs svingård på ett avstånd av ända till $1\frac{1}{2}$ km.

Under sådana förhållanden är det för hälsovårdsnämnden en bjudande plikt att se till att en nyanläggning av kommunens egen svingård icke kommer att göra sig gällande såsom hygienisk olägenhet för inom dess rayon liggande bostäder och därigenom bli ett hinder för stadens bebyggande åt detta håll. På grund av de olägenheter för närboende, som även den allra obetydligaste svinhållning på ett eller ett par djur för med sig, har hälsovårdsnämnden varit mycket försiktig vid meddelande om tillstånd till svins hållande, och nämndens strävan går f. n. ut på att helt och hållet få bort svinhållning inom stadsområdet.

Den av beredningen påtänkta platsen för svingård vid Ivarsberg (demonstrerad av en av beredningens ledamöter) ligger på ett avstånd av ej mer än omkring 200 meter från ett stort antal enfamiljshus, enligt för området redan utarbetad stadsplan, mellan 6 å 700 meter från stadens beslutade sjukhus vid Bräckö samt 3 å 400 meter från redan bebyggda delar vid Färjenäs.

Vid sådant förhållande ser jag mig föranlåten att på det bestämdaste avstyrka, att den påtänkta svingården förlägges till Ivarsbergsområdet.”

Hälsovårdsnämnden beslöt att såsom eget yttrande åberopa denna skrivelse.

Mot ett förslag från samma beredning att vid egendomen Lerjeholm förlägga en avelsgård för smågrisar hade hälsovårdsnämnden däremot ingenting att invända.

Läkarundersökning av minderåriga arbetare. På förordnande av länsstyrelsen har förste stadsläkaren under året verkställt läkarundersökning å minderåriga arbetare, anställda i fabriksarbete inom staden.

881 manliga och 669 kvinnliga arbetare undersöktes därvid (mot 1,516 manliga och 1,140 kvinnliga under år 1920).

13 års åldern tillhörde	26 (42)	manliga och inga (—)	kvinnliga
14 „ „ „	133 (226)	„ „	91 (177) „
15 „ „ „	223 (338)	„ „	165 (299) „
16 „ „ „	234 (440)	„ „	189 (340) „
17 „ „ „	265 (470)	„ „	224 (324) „

I 3 fall ha minderåriga förbjudits fortsätta arbetet, gällande i dessa fall, att flickor antagits i för tidig ålder. Ändrad sysselsättning såsom villkor för fortsatt användning har meddelats för 43 minderåriga (26 manliga och 17 kvinnliga). Vanligaste anledningen till denna ändring har varit bristande kroppsutveckling, gällande detta 13 manliga och 8 kvinnliga arbetare, hjärtsjukdom 6 manliga och 5 kvinnliga.

Mölnsdalsån. Ingen olägenhet av lukt från Mölnsdalsån har under året kommit till nämndens kännedom. Tillsynen utövas såsom förut av kommissarien vid hälsopolisen, som i sin rapport meddelar, att den ökade byggnadsverksamheten mellan Mölnsdals bro och Fässbergs kyrka ger anledning till oro för en ökad förorening av ån, om ej särskilda åtgärder för spillvattnets rening där vidtagas.

Från fabrikskäll har framförts klagomål över förorening av vattnet med färgämnen, som skadat nedanför liggande fabrikers verksamhet.

Åtgärder för hindrande av smittsjukdomarnas spridning. I särskild tabell redogöres för de under året förekommande fallen av smittsjukdomar, om vilkas förekomst varje läkare är skyldig att göra anmälan till hälsovårdsnämnden.

Sedan anmälan om ett sådant fall inkommit till nämnden skriftligt eller per telefon, avlägges omedelbart besök i den sjukes hem av vederbörande desinfektör för vidtagande av för fallet lämpliga desinfektionsåtgärder och lägges därvid särskild vikt på att av den sjuke använt linne, sängkläder jämte gångmattor och dylikt noggrant smittrenas samt att lägenheten grundligt rengöres. På samma gång upptages enligt formulär noggranna uppgifter, avsedda att underlätta spårandet av sjukdomsfallets härledning. Från förste stadsläkaren meddelas sedan till skolor och hem skriftligt besked om huru lång tid de med den sjuke samboende skolpliktige skola avhållas från skolorna, från vilka de omedelbart avstängts av den läkare, som anträffat och gjort anmälan om fallet.

I lägenhet, som varit bebodd av lungsotspatient, har efter den sjukes frånfälle, vid förflyttning till sjukvårdsanstalt eller vid ombyte av bostad formalindesinfektion gjorts i 659 fall.

Sammanlagda antalet fall av desinfektioner verkställda enligt den ena eller andra metoden ha uppgått till 2,709.

Smittrening av offentligen genom auktionskammaren salubjudna begagnade kläder har fortgått såsom föregående år och verkstälts i 33 fall.

Desinfektionsanstalten i hamnen. Under året desinfekterades 72,261 säckar och 615 kolli andra varor. I cyanhuset ha under året gjorts 29 rökningar, och å avlusningsanstalten ha avlusats 1,203 personer. Varje onsdag är fri avlusning och ha därvid 300 män och 6 kvinnor behandlats.

Cyanbehandling i hemmen. Tillstånd att använda cyan för utrotande av ohyra i bostäder inom städer har under året varit av länsstyrelsen beviljat åt 7 personer, därav 2 anställda hos hälsovårdsnämnden. För utrotande av ohyra i hemmen

ha genom nämndens försorg cyanbehandlats 329 rum och 83 kök samt 666 hytter och skansar ombord å fartyg, därvid förbrukats 1,078 kg. cyannatrium.

Skyddskoppymningen. Vid de offentliga ympningsmötena i maj samt privat verkställdes av läkarne sammanlagt 2,679 ympningar och 4,809 revaccinationer. Av de ympade tillhörde 413 Gamlestadens församling, 442 Lundby, 126 Domkyrko, 316 Vasa, 87 Christine, 400 Oskar Fredrik, 135 Haga, 193 Annedal, 185 Masthugget, 381 Karl Johan och 1 Garnisonsförsamlingen.

Under året har i ett enda fall föreläggande ifråga om verkställande av ympning behövt vidtagas.

Smittsamma könssjukdomar. Under året anmäldes 1,794 fall av smittsam könssjukdom tillhörande Göteborgs stad mot 2,250 år 1920 och 3,230 år 1919. Sjukdomarne fördela sig på de olika kvartalen av året på följande sätt, därvid inom parentes upptagas talen för 1920 och 1919 i nu nämnd ordning:

	Syfilis congenita	Syfilis acquisita	Gonorrhoe	Ulcus molle
1 kvartalet	2 (12, 4)	117 (141, 204)	340 (440, 563)	46 (48, 128)
2 „	2 (8, 3)	98 (110, 209)	324 (371, 443)	42 (28, 115)
3 „	5 (8, 5)	70 (93, 182)	321 (391, 586)	72 (36, 76)
4 „	6 (6, 5)	46 (120, 166)	282 (406, 475)	21 (32, 66)
Summa	15 (34, 17)	331 (464, 761)	1,267 (1,608, 2,067)	181 (144, 385)

363 av läkare här gjorda anmälningar om sjukdomsfall ha avsett personer från annan kommun i landet och ha därför dit överlämnats.

I 113 fall har smittkälla kunnat uppgivas och har denna i 21 fall varit boende å annan ort, som sålunda därom underrättats. Av de anmälda smittkällorna, som angivits vara här bosatta, ha 70 anträffats (sålunda 3,9 på hundra smittade), därav 29 med polishjälp. År 1920 anträffades 177, utgörande 7,9 på 100 smittade.

183 ha avbrutit sin behandling och av dessa ha 100 med polisens hjälp kunnat återföras till behandling.

Å polikliniken i gamla Sahlgrenska sjukhuset ha under året behandlats 1,632 manliga och 544 kvinnliga patienter behäftade med eller misstänkta för könssjukdom i smittsamt stadium, av vilka 483 manliga och 212 kvinnliga nytillkommit under året. De manliga patienterna ha avlagt 15,298 besök, de kvinnliga 12,670, som ger ett medeltal av 55 pr mottagning för manliga och 40 för kvinnl. patienter.

För könssjukdom i ej smittsamt stadium samt för hudsjukdomar ha å samma poliklinik behandlats 784 manliga och 389 kvinnliga patienter, av vilka 312 manliga och 98 kvinnliga nytillkommit under året. För dessa sjukdomars behandling ha de manliga avlagt 4,033 besök, de kvinnliga 1,252 besök, vilket ger ett medeltal av 10 manliga och 8 kvinnliga per dag. Fyra läkare äro anställda vid denna poliklinik och mottagningar hållas alla vardagar på olika tider för manliga och kvinnliga patienter omväxlande på middagar och kvällar.

Vid polikliniken å Holtermanska sjukhuset ha under året nyinskrivits 354 patienter (259 manliga och 95 kvinnliga). Dessa, jämte förut inskrivna, ha avlagt sammanlagt 8,360 besök (4,615 manliga och 3,745 kvinnliga).

Apoteken. De författningsenliga visitationerna av stadens samtliga apoteksinrättningar verkställdes av förste stadsläkaren under november månad med undantag av Kronan, som avsynades i sina nya lokaler i september samt Lejonet och Biet, som inspekterades i mars och augusti från medicinalstyrelsen.

Bostadsinspektionen. (*D:r Göthlin*).

1) *Slutbesiktning av ny- och ombyggnader.*

Verkställes som hittills gemensamt med stadsarkitektkontoret. I fråga om antalet nyuppförda boningsrum och kök hänvisas till nämnda kontors berättelse till stadsfullmäktige.

2) *Besiktning av och utredning angående anmälda eller av inspektionen anträffade osunda bostäder.*

Dessa ärenden hava under året utgjort 926, vartill komma 194 från föregående år kvarstående eller summa 1,120 (se tabell 16). Uti 5,5 % av nytillkomna ärenden har husägaren själv vänt sig till bostadsinspektionen; uti 38,2 % har hyresgästen, i 46 % inspektionen och i 10,2 % annan intressent varit föranledande part. Uti 55 av de nytillkomna fallen, (4,4 %) har klagomålet efter företagen undersökning befunnits fullständigt eller skäligen obefogat. Uti 66 fall har muntlig eller skriftlig utredning begärts eller lämnats, utan att besiktning behövt verkställas.

Med frånräknande av nu nämnda fall återstå 999 ärenden. I fråga om dessa har missförhållandet kunnat avhjälpas uti 628 fall (62,8 %), endast delvis uti 79 (7,9 %). Behövlige eller möjliga rättelser hava uti 609 fall (60,9 %) åstadkommits genom husägarens, i 98 fall (9,8 %) genom hyresgästens försorg. De 999 av bostadsinspektionen behandlade klagomålen hava under året i 806 (71,9 %) definitivt och i 70 fall (6,2 %) tillsvidare slutförts. Till följande arbetsår kvarstå sålunda 244 ärenden (21,8 %).

Varje behandlat fall redovisas i tabellbilagan endast såsom *en* olägenhet, den huvudsakliga.

Tuberkulosbyråns verksamhet. (*D:r Göthlin*).

Det kommunala antituberkulosarbetet har fortgått efter kända principer. De kliniska undersökningarna hava utförts av doktor P. Gustaf Carlström.

Årets nya lungtuberkulosmaterial har utgjorts av 124 män, 212 kvinnor och 52 barn, alltså sammanlagt 388 personer. Därtill komma 3 fall av tuberkulos med annan lokalisation samt 40 fall av skrofulos med växlande lokalisationer.

Uti 1,868 tuberkulösa eller av tuberkulos hotade hem ha systrarne avlagt 10,058 besök. Någon form av understöd har lämnats åt 768 familjer. Byrån har utfärdat sammanlagt 836 remisser till olika sjukhus, sanatorier och vårdanstalter för tuberkulösa personer. Till permanenta kolonier hava remitterats 115 barn. Någon form av sommarvistelse på landet har bekostats eller förmedlats för 39 tuberkulösa barn, 362 kläna barn ur tuberkulösa familjer samt 203 vuxna tuberkulösa personer.

Byråns hela tuberkulos-material sedan dess start ävensom motsvarande absoluta och relativa dödstal fördela sig sålunda:

År	Män	Kvinnor	Barn	S:a	Abs. dödstal	Pr tiotusen
1911	89	169	83	341	323	19,3
1912	58	124	22	204	367	21,5
1913	86	152	23	261	368	21,1
1914	190	249	67	506	365	20,5
1915	209	277	69	555	406	22,3
1916	192	250	78	520	370	19,8
1917	198	225	75	498	432	22,5
1918	191	203	56	450	367	18,6

År	Män	Kvinnor	Barn	S:a	Abs. dödstal	Pr tiotusen
1919	172	174	61	407	364	18,4
1920	157	157	43	357	302	15,0
1921	124	212	52	388	262	12,9
	1,666	2,192	629	4,487	3,926	19,3

Matvarukontrollen. (Stadsveterinär R. Ahlström).

Av hälsopolisen ha under året utförts 44,116 inspektioner i de lokaler och på de platser, där matvaror till salu hållas eller för försäljning förvaras eller bearbetas. Föregående året var summan inspektioner betydligt större, 63,098, men skillnaden beror huvudsakligen därav att med 1921 års ingång en omläggning i bokföringen av tillsyningsmännens rapporter ägde rum så att, i stället för att som dittills inspektioner, som företagits samtidigt och på samma ställe av två eller flera tillsyningsmän, rapporterats som 2 eller flera besök, endast det antal gånger, då lokalerna och försäljningsplatserna varit föremål för verklig inspektion, bokfördes. Vid dessa inspektioner ha 125 partier, 22,249 kg. födoämnen på grund av förskämning eller annan orsak beslagtogs och oskadliggjorts (tab. 2).

Från utlandet ha under året införts 25 partier saltat kött, tillsammans utgörande 19,889 kg., därav 15,559 kg. nötkött, 2,500 kg. oxtungor och 1,870 kg. fårkött.

Hos A.-B. Svenska Fryserierna fanns vid årets början ett sedan maj månad föregående år lagrat parti fruset australiskt fårkött, 275,000 kg., därav under året besiktigades och stämplades för försäljning inom landet 77,000 kg.

Efter anmälan av stadens auktionskammare ha 203 partier till försäljning på auktion avsedda livsmedel, utgörande 444,162 kg., besiktigats. Därav godkändes för försäljning utan villkor 277,030 kg., 161,550 kg. frigåvos endast under villkor att varans mindrevärdiga beskaffenhet deklarerades före auktionens början och 5,582 kg. kasserades såsom odugligt till människoföda.

Antalet sådana lokaler, vilka äro underkastade föreskrifterna i hälsovårdsstadgan, uppgick vid årets slut till 2,217 (tab. 3).

Enligt besiktningssluggarne i dessa lokaler ha under året gjorts mera grava anmärkningar mot lokalernas anordning och skötsel i 691 fall. I jämförelse med föregående året har en avsevärd förbättring kunnat konstateras beträffande såväl reparationer och underhåll av lokalerna som den dagliga rengöringen och skötseln av desamma. Sålunda antecknades i fråga om bagerier, köttbutiker, charkuterier och mjölklokaler under år 1920 icke mindre än 637 dylika anmärkningar, medan samma lokaler under 1921 endast i 196 fall givit anledning till klander.

Mjölklokalernas antal var vid årets början 371 och vid dess slut 379, nämligen 7 mejerier, 7 lagerlokaler, 2 tappningslokaler och 363 butiker. 19 butiker och ett mejeri ha under året upphört och 26 butiker och 2 mejerier tillkommit.

Mjölktilförseln var, enligt vad räkningen av leveranserna pr järnväg och båt under april—maj och under oktober jämte beräknad leverans pr axel utvisade, under våren 0,43 liter och under hösten 0,45 liter pr invånare och dag.

Sådan mjölken befanns omedelbart efter dess ankomst hit från leverantörerna, kunde en påtaglig förändring till det bättre i behandlingen av mjölken på produktionsstället och i mejerierna påvisas. Under det att år 1920 de vid järnvägsstationerna i staden uttagna mjölkproven i 73 % avsatte tydlig bottensats, var motsvarande procentsiffra år 1921 42,6, varvid dessutom är att märka att under sistnämnda år bedömningen av smutshalten skärpts så att även en ringa förorening

ansetts som positivt utslag. Även beträffande mjölkens hygieniska behandling i övrigt på produktionsplatsen har en tydlig förbättring konstaterats. Det ser sålunda ut som skulle de under senaste åren vid varje anledning till anmärkning mot mjölkens hygieniska beskaffenhet till producenterna utsända anmaningar, varningar och råd äntligen börjat beaktas, så att man åtminstone nått fram till de före kriget i detta hänseende normala förhållanden.

På nämndens mjölklaboratorium ha undersökts tillsammans 6,149 (år 1920 4,369) prov oskummad, icke "kontrollerad" mjölk. Medelfetthalten i dessa prov var 3,22 % (år 1920 3,07 %). Undersökningen av mjölkens tillstånd av hållbarhet utvisade att i cirka 6,4 % (1920 8,3 %) av proven hållbarhetsgränsen var överskriden, så att mjölken hade sur eller syrlig lukt och smak och koagulerade vid kokning. I 33,4 % (1920 44,7) av proven innehöll mjölken bakterier i för hygieniskt god vara otillåten mängd — reduktasavfärgning inom 3 timmar — och i 14,5 % (resp. 24,4 %) var mjölken att anse som olämplig till barnföda — proven avfärgades vid reduktasprovning inom 1 timma.

Vid förprovning på sjukliga avsöndringar i mjölken, katalasprovet, ha 460 prov, 7,32 % av samtliga, ansetts misstänkta, varför sedimentet efter centrifugering närmare undersökts. Vid positivt resultat utsträcktes undersökningen till resp. ladugård och mejeri, varvid mjölkprov uttogos från samtliga kor i 74 ladugårdar. Därvid konstaterades att 10 kor i 7 olika ladugårdar ledo av juverinflammation och därifrån hade således den hitlevererade mjölken från 4 ladugårdar och 2 mejerier till större eller mindre del inficerats. De sjuka korna isolerades och mjölken oskadliggjordes.

Som "pastöriserad" (högpastöriserad) betecknad mjölk har undersökts i 721 fall. 84 prov — 11,6 % — har givit Storch'ska reaktionen, angivande att mjölken icke ens varit uppvärmd till 80° C. Av "långtidspastöriserad" (lågpastöriserad) mjölk har undersökts 430 prov. Denna senare mjölk, som underkastats uppvärmning till 63° under 30 minuter, har förts i handeln av två mejerier, därav det ena tillkommit under året. Någon anmärkning mot den lågpastöriserade mjölkens surhetsgrad eller hygieniska beskaffenhet i övrigt har icke förekommit.

Kontrollmjölk har under året levererats från följande egendommar: Aspenäs, Bjertorp, St. Hof, Karstorp, Bosgården pr Rävlanda, Gullbringa, Tjolöholm och Torpa pr Fjärås. Medelfetthalten i 143 undersökta prov var 3,30 %.

Kaffegräddor har undersökts på fetthalten i 1,065 fall. Medelfetthalten var 13,96 % (föregående året 12,63 %). 107 prov ha hållit en lägre fetthalt än den i matvarustadgan som minimum stipulerade 12 %. 58 fall av underhållig grädda ha föranlett anmälan till åtal. För andra förseelser mot gällande föreskrifter om matvaruhandeln ha till poliskammaren för åtals anstaltande rapporterats 117 fall.

Kemiska analyser. (Stadskemisten, d:r J. E. Alén).

Under året hava 4,656 föremål inkommit till laboratoriet för undersökning:

1) Närings- och njutningsmedel	628	prov
2) Vatten	129	„
3) Kemikalier och kemiskt-tekniska produkter (incl. hyttprodukter)	381	„
4) Trämassa: torra balar	2,298	} 2,757 „
våta	270	
,, rullar	189	

5) Fettartade substanser (incl. maskin- och lysoljor, eteriska oljor, fernissor o. d.)	235	prov
6) Malmer, bärgarter, bränslen o. d.	136	„
7) Foderämnen	58	„
8) Gödslingsämnen	11	„
9) Arsenikprov	269	„
10) Divärse	52	„

Summa 4,656 prov

För Göteborgs hälsovårdsnämnds räkning hava följande föremål undersökts:

	Antal prov		Antal prov
Korv	30	Svagdricka	5
Kött	11	Socketdricka	8
Smör	2	Kakaopulver	8
Bröd	1	Tuggummi	2
Mjöl	6	Vatten	1
Honing	3	Tenn	17
Hallonsaft	10	Försilvringsvätska	1
Öl	1	Summa	106

Om dessa prov meddelas följande närmare uppgifter.

Trettio prov köttkorv undersöktes med följande resultat:

	Medeltal	Högst	Lägst
Äggviteämnen i % ¹⁾	9,66	11,63	6,75
Fett	16,73	27,59	6,81
Stärkelse	5,93	16,67	1,85
Aska	3,70	6,28	2,24
Vatten	63,75	73,52	52,64
	99,77		
Potatismjöl i % ²⁾	7,41	20,8	2,3
Torrsubstans	36,25	47,36	26,48
Organiskt icke-fett	9,89	11,86	7,66
Feder-tal	6,51	8,7	4,8
Vattentillsats: minsta i %	24,0	38,0	8,0
» sannolik:			
a) i färdig korvvara i %	29,1	42,0	14,0
b) till ej vattenblandad korvmassa i %	42,7	72,0	16,0
Pris pr k, ören	205	300	130

¹⁾ = 6,25 × kväve.

²⁾ Potatismjöl antaget innehålla 80 % stärkelse.

Alla proven innehöll mjöl, en beståndsdel, som icke bör finnas i en vara, som säljes som köttkorv.

Köttkorv kan icke beredas utan vattentillsats; men denna bör vara långt mindre, än här i allmänhet visat sig vara fallet. Det s. k. Feder-talet, som anger förhållandet mellan vatten och organiskt icke-fett ligger hos kött mellan 3 och 4

och bör icke vara över 4. Den minsta vattentillsatsen är beräknad enligt formeln $a-4b$, där a = den funna vattenhalten och b = det organiska icke-fettet (här = fett-, stärkelse- och ask-fri torrsubstans). Använder man vid beräkningen i stället för 4 talet 3,5 erhåller man den ungefärliga sannolika vattentillsatsen. Om man anser 20 % vara en lämplig högsta vattentillsats till den icke vattenblandade korvmassan, är det 26 av de 30 proven (= 87 %), som erhållit en alltför stor vattentillsats.

Älva prov malet kött (köttfärs) höllo:

	Medeltal	Högst	Lägst
Äggviteämnen i %	19,75	22,18	16,88
Fett »	12,23	31,42	0,33
Aska »	1,04	1,24	0,84
Vatten »	67,23	78,14	51,38
	100,25		
Torrsubstans i %	32,77	48,62	21,86
Organiskt icke-fett »	19,55	22,66	16,36
Feder-tal	3,45	3,8	3,1
Näringsvärde: kilogram-kalorier.....	1947	3614	876
Pris pr k, ören	368	400	340

Stärkelse fanns icke i något av proven. Intet vatten kan på grund av Feder-talet misstänkas vara inblandat i något av köttproven. Som synes, kan näringsvärdet hos köttfärs vara i hög grad olika, beroende detta huvudsakligen på större eller mindre fetthalt.

Two smörprov undersöktes, emedan de visade högre smältpunkter än i litteraturen uppgivna. Resultatet var följande:

	1	2
Smältpunkt i öppet rör (börjande smältning)	+ 39,9°C	+ 38,8°C
» i slutet » (avslutad »)	+ 41,4 »	+ 40,5 »
Reichert-Nilsons tal	14,7	15,3

Lewkowitsch uppgiver smältpunkten hos smörfett till lägst + 28° och högst 34,7° C. Då Reichert-Nilsons tal voro normala, förklarades proven vara smör.

Ett prov mjukt bröd innehöll:

Aska ... .. 1,51 %
 därav sand ... .. 0,64 %.

Denna analys föranledde undersökning av *fyra prov råg-* och *två prov vete-mjöl*, som härstammade från samma bageri, som levererat det sandhaltiga brödet. Mjölproven innehöllo emellertid så litet sand, att den ej kan förklara den höga sandhalten i brödet. Resultatet av mjölanalyserna var nämligen följande:

står dock "Prima sockrad hallonsaft". Nr 9 är färgad med tjärfärg, varom etiketten icke upplyser.

Ett ölprov av klass II hade normal sammansättning:

Egentlig vikt vid + 15°C	1,0072
Alkohol i volym-%	3,56
» i vikt- »	2,80
Extrakt » »	3,21
Stamvört » »	8,74
Förjäsningsgrad i vikt-%	64,08

Provet, som alltså var starkt förjäst, hade en äcklig lukt, som tydligen härledde sig från en stor bottensats, bestående av frön av en obekant väkst.

Fem prov svagdricka:

Nummer	Fabrikant	Egentlig vikt vid + 15°C	Alkohol	Alkohol	Extrakt	Stamvört	Förjäsnings- grad	Pris pr 1
		vol.-%	vikt-%	vikt-%	vikt-%	vikt-%	ören	
1	Eriksbergs bryggeri.....	1,0110	0,87	0,68	3,09	4,46	30,5	20
2	Majornas »	1,0090	1,07	0,84	2,67	4,37	38,4	20
3	Sannalidens »	1,0110	0,47	0,37	2,99	3,74	19,8	20
4	Göteborgs »	1,0053	1,20	0,95	1,82	3,75	50,7	—
5	Emeliedahls »	1,0102	0,87	0,68	2,89	4,26	31,9	18

Prövningen på sackarin utföll negativt i samtliga prov.

Åtta prov sockerdricka:

Nummer	Fabrikant	Egentlig vikt vid + 15°C	Mostrvarande sockerhalt	Funnen sockerhalt	Sackarin	Detailpris	
			%	%		incl. glas ören	utan glas (enl. uppgift) ören
1	Göteborgs nya vattenfabriks A.-B.....	1,0257	6,48	6,01	0	57 ¹⁾	39 ¹⁾
2	Vattenfabriken Falken, A.-B.	1,0221	5,60	5,58	0	65 ¹⁾	40 ¹⁾
3	Apotekarnes vattenfabrik	1,0150	3,82	3,67	+	60 ¹⁾	40 ¹⁾
4	Lobergs vattenfabrik	1,0144	3,67	3,47	+	43 ²⁾	28 ²⁾
5	Kallebäckens vattenfabrik	1,0144	3,67	3,41	+	58 ¹⁾	43 ¹⁾
6	Vinkompaniet	1,0113	2,89	2,79	+	65 ¹⁾	40 ¹⁾
7	Mineralvattenfabriken Kristall	1,0102	2,61	2,55	+	48 ²⁾	28 ²⁾
8	Maltegies vatten- & läskedrycksfabrik.....	1,0108	2,76	2,50	+	65 ¹⁾	35 ¹⁾

1) Helbutelj. 2) Halvbutelj.

Det är alltså blott två fabrikanter, som icke använda sackarin i sitt sockerdricka. De övriga ersätta en väsentlig del av sockret med det som sötmedel numera mycket billiga sackarinet utan att på etiketterna ange närvaron av sackarin.

Åtta prov kakaopulver:

	Medeltal	Högst	Lägst
Fett i %	25,16	32,90	19,60
Vatten »	8,08	9,81	6,20
Aska »	5,88	7,84	4,58
Pris pr hg, ören	63	100	40

Seks prov med mera än 7 % vatten. Ett prov med 9,75 % aska i fettfritt prov. Dessa %-tal för höga. I provet med den högsta fetthalten bestämdes försäpningstalet hos det isolerade fettets till 195, varigenom ingen bekräftelse erhöles på misstanken, att en del kakaofett skulle vara ersatt med billigt kokosfett. Vid mikroskopisk granskning av proven iaktogs ingen obehörig mängd av skaldelar. Prov, som kostade 40 öre per hg, syntes vara av lika god kvalitet som det, vars pris var 100 öre.

Two prov tuggummi.

Det ena provet, "Honolulu chewing gum" bestod av:

Rörsocker	47,8 %
Paraffin	52,2 %

Det andra provet, som utgjordes av runda kulor, med hårt, vitt skal, inneslutande en mjuk brungrå massa, hade följande sammansättning:

Rörsocker	68,7 %
Invertsocker	7,9 %
Dekstrin	9,7 %
Stärkelse	0,4 %
Kautschuk	10,5 %
Aska	0,3 %
Vatten	2,9 %
	100,4 %

Då priset på en kula om 3,5 g var 10 öre, blir priset per k 28 kr. 57 öre.

Av *sjutton prov tenn*, som använts vid förtening av kärn, avsedda för matvaror, innehöllo tre prov över 1 % bly. Lägsta blyhalten var 0,03 %, högsta 17,07 %. De två andra proven med för hög blyhalt höllo resp. 1,94 och 2,60 % bly.

En försilvringssvätta med namnet "Elektra", som såldes i en två- och sjukvårdsaffär härstädes och uppgavs vara "bästa kallförsilvringssmedel för koppar, mässing, nysilver" etc., innehöll i 100 cm³:

Silverniträt	1,7 g
Kvicksilverniträt	5,8 "

Det senare saltet är giftigt ämne av första klass, som endast apoteksföreståndare får försälja. Priset på en flaska, innehållande 23 cm³, var 2 kr. 50 öre.

II. Befolknings- och dödlighetsstatistik.

Tabellerna 5 och 6, som äro sammanställda efter pastorsämbetenas uppgifter, utvisa antalet födda för varje månad och församling samt tabell 7 befolkningens rörlighet inom församlingarne, likaledes efter prästerskapets uppgifter.

Den kyrkoskrivna befolkningens mängd uppgick den 1 januari 1921 till 202,861 och den 31 december samma år till 205,106.

Antalet levande födda var 4,402 (21,7 på 1,000 innevånare) och dödsfallens antal enligt samma källor 2,254. Nativitetsöverskottet utgjorde sålunda 2,148. Den sista 10-årsperioden visar följande siffror:

	Antal lev. födde	Antal döde	Nativitets- överskott
1912	4,268	2,428	1,840
1913	4,262	2,317	1,945
1914	4,339	2,505	1,834
1915	4,189	2,561	1,628
1916	4,189	2,418	1,771
1917	4,309	2,435	1,874
1918	3,942	3,591	351
1919	3,957	2,712	1,245
1920	4,910	2,391	2,519
1921	4,402	2,254	2,148

Överskottet inflyttade över utflyttade uppgick för staden i sin helhet till endast 97 mot 2,444 föregående år. Gamlestaden visar största överskottet med 394, Lundby största underskottet med 462.

Den av förste stadsläkaren gjorda dödsstatistiken omfattar dels de härstädes kyrkoskrivna, som dött inom staden, vilkas antal utgjorde 2,051, d. v. s. 10,1 pro mille, dels jämte dessa de här kyrkoskrivna, som under mer tillfällig vistelse och lidande av kronisk sjukdom dött å annan ort, med tillägg av främlingar som dött i akut sjukdom under vistelse i staden, utan att ha hitförts för vård å sjukhus; dödssiffran så beräknad uppgick till 2,089, svarande mot 10,3 pro mille.

De inom staden avlidna fördela sig pro mille innevånare (mantalsskrivna) på de olika församlingarne enligt följande sammanställning:

Lundby	8,6
Masthugget	8,7
Christine	8,8
Gamlestaden	8,9
Vasa	9,0
Oskar Fredrik	9,1
Annedal	9,4
Karl Johan	9,6
Domkyrkan	9,7
Haga	11,3
Arbets- och försörjningsinrättningar o. d.	92,6.

Bland dödsorsakerna intager naturligtvis fortfarande tuberkulosen det främsta rummet, i det de i lungсот avlidna utgöra 12,5 % av alla dödsfall eller om alla former av tuberkulos medtagas 16,2 %.

De sista årens siffror visa dock en betydlig nedgång.

Under 5-årsperioden 1899—1903 dogo på 10,000 innevånare i lungсот	.....	29,14
” 1904—1908	”	28,17
” 1909—1913	”	22,58
” 1914—1918	”	20,90

Under 1919 dogo på samma antal innevånare	18,44
” 1920	15,06
” 1921	12,92

1899—1903 dogo på 10,000 innevånare	9,41	i annan tuberkulos än lungсот
1904—1908	6,70	(sål. hjärntuberkulos, ben- och led-
1909—1913	5,82	gångstuberkulos m. m.)
1914—1918	5,42	
1919	4,31	
1920	5,23	
1921	3,84	

I alla former av tuberkulos dogo sålunda:

1899—1903 på 10,000 innevånare	.....	38,55
1904—1908	”	34,87
1909—1913	”	28,40
1914—1918	”	26,32
1919	”	22,75
1920	”	20,29
1921	”	16,76

Dödsfallens antal i tuberkulos har sålunda under den avhandlade tiden, under vilken det statistiska materialet är fullt likartat behandlat, visat en oavbruten fallande kurva, som särskilt de sista åren varit påfallande.

Dödsfallens antal i de olika åldrarna för åren 1918—1921 visar i absoluta tal:

0—15 år.	15—20.	20—40.	40—60.	60—	
33	44	189	82	31	1918
37	40	164	86	37	1919
14	30	162	69	27	1920
23	22	129	60	28	1921

III. Smittsjukdomar.

Ett fall av *smittkoppor* har under året inträffat i staden. Sedan epidemierna åren 1892—1894 har endast 1 fall förekommit, då en sjöman några dagar efter hemkomsten från England år 1897 insjuknade på sjömanshemmet härstädes.

Årets sjukdomsfall uppträdde i samband med Lloydångaren *Mansuria*, som inkom den 25 oktober efter att hava angjort Neapel, sicilianska hamnar, den sista den 22/9, Marseille och tre spanska hamnar, därav Malaga den 11 oktober. Neapel var vid tiden för fartygets ankomst hit förklarad pestsmittad och de sicilianska hamnarna förklarade smittade av smittkoppor, men genom felaktigt förbi-seende av i första hand tjänstgörande lots samt sedan av mottagande tulltjänsteman fick fartyget, som inkom kl. 1 fm., fri förbindelse med land utan att läkarundersökning på behörigt sätt verkställdes. Först sedan förste stadsläkaren genom den rapport, som i enlighet med Kungl. kungörelsen den 12 juni 1917 genom tullens förmedling inlämnas till hälsovårdsnämnden från vederbörande befälhavare, den 26 oktober fått meddelande om att fartyget inkommit från smittad hamn, blev undersökning av detsamma verkställd. Intet sjukdomsfall fanns då ombord och då tiden för avgången från de smittade hamnarna på Sicilien redan överskridit en månad, fanns ingen anledning antaga någon infektion av smittkoppor. Då emellertid fartyget författningsenligt skulle stå under fortsatt läkartillsyn, gjordes befälet uppmärksamt på att fartyget vid ankomsten till Malmö, dit fartyget avgick den 27 på em., skulle med gul flagg hissad avvakta läkarens ankomst. Vid dennes undersökning anträffades då ett fall, som misstänktes vara smittkoppor, varom telefonunderrättelse hit ankom den 30 oktober em. Den sjuke sjömannen hade insjuknat i Göteborg den 27:de, men dock ej svårare än att han, som insjuknat under landspermission, som han erhöll den 26 på em., då ännu enligt styrmannens utsago till synes fullt frisk, infann sig före båtens avgång och därvid deltog i arbetet. Sedan underrättelse om det misstänkta sjukdomsfall ingått, verkställdes genast allmän vaccination av alla, som deltagit i arbete ombord på fartyget under dess liggtid här samt sedan jämväl underrättelse om sjömannens namn och adress här i staden erhållits, av alla som kunde anträffas, om vilka man visste att han varit i beröring med under sin landsvistelse. De vaccinerades antal uppgick till omkring 110.

Modern, hos vilken han bött den dag, han insjuknade, ympades den 1 november. Hon var 62 år gammal och ej vaccinerad sedan tidigaste barndomen. Sedan det den 3 november från Medicinalstyrelsen meddelats, att smittkopsprovet var positivt, intogs hon jämte en kvinnlig bekant till sjömannen på isoleringsavdelningen på sjukhuset den 4 på morgonen samt vidare under det närmaste dygnet ett par här från båten avmönstrade samt några andra, om vilka det utrönts, att de varit i sällskap med den sjuke. Moderns vaccinkoppor började slå an den 4 november på aftonen, då en lindrig feberstegring till 38,2° visade sig. Den 5 var hennes temperatur 37,8—38,7, den 6 39,2—40,2, den 7 39,8—40,4, den 8 39—38,9. Sistnämnda dag, då vaccinkoppor voro synnerligen kraftiga, började ett sparsamt variolaexanthem uppträda i ansikte och på bröst och allmäntillståndet med utpräglade korsryggsmärtor förbättras. Någon utpräglad suppurationsfeber inträdde ej. Det sköterskebiträde, som deltog i vården av den sjuka och som nyligen var ympad, insjuknade i laga tid i allmänsymtom med feber i hög grad överensstämmande med den sjuka kvinnan, men utan att något exanthem vare sig på

hud eller slemhinna kunde konstateras. Det är därför ej uteslutet att även hon blivit infekterad.

Av besättningen hade 8 man hunnit avmönstra i Göteborg. 2 av dessa anträfades här, de övriga, vilkas adresser anskaffades, ställdes under bevakning av vederbörande tjänsteläkare.

Av *vattenkoppor* anmäldes 137 fall, därav under 1:sta kvartalet 48, under det 2:dra 28, 3:dje 9 och 4:de 52.

Mässling företedde ej mer än 81 fall, anmälda av distriktsläkarna.

Difteri (+ croup) har rapporterats med 484 sjukdomsfall (mot 784 år 1920) och 23 dödsfall, d. v. s. en dödlighetsprocent av 4,75.

1:sta halvåret visade 355 sjukdomsfall, det senare endast 129, vadå tendensen till en fortsatt nedgång är tydlig.

Årets sjukdomssiffra är den lägsta sedan år 1907, från vilken tid sjukdomen sålunda kan sägas ha haft epidemisk utbredning här i staden med toppunkt år 1918, då 1,754 fall anmäldes.

Skarlakansfebern, som enligt vad i föregående årsrapport redan angivits, hade en vidsträckt utbredning i staden från september 1920.

Under 1:sta kvartalet 1921 uppgick sjukdomssiffran till 571, under det 2:dra till 265, under det 3:dje till 77 och under det sista till 88. Epidemien kan sägas ha upphört under juni månad, då 48 fall ännu anmäldes. Endast 3 dödsfall äro för året att anmäla.

Nervfebern uppträdde med 78 fall och den med densamma närbesläktade paratyfus visade 34 fall. De flesta fallen av nervfeber inträffade i december, då 21 fall anmäldes, samt i mars och februari, då respektive 15 och 10 fall förekommo. Under de övriga månaderna uppträdde endast enstaka fall, så i juni och juli, då under vardera månaden endast 1 fall förekom, i de övriga i medeltal 4. Av paratyfus tillhörde 16 fall (sålunda nära hälften av fallen) den första hälften av juli månad. Under 6 månader fanns intet fall av paratyfus. 15 dödsfall av nervfeber äro att anteckna, en nog så hög mortalitetssiffra, då denna utgör 19 i stället för den vanliga, som stannar vid omkring 10.

Kikhosta anmäldes i 234 fall, därav 7 dödsfall.

Epidemisk hjärnhinneinflammation visade 6 fall, därav 1 i februari, 3 i april och 2 i december. 2 av de insjuknade dogo.

Av *barnförlamning* rapporterades 15 fall under juni—oktober månader. 3 dogo.

Encephalitis epidemica (den s. k. sömnsjukan) uppträdde likaledes med 15 fall, därav 2 i januari, 4 i mars, 3 i april, likaledes 3 i maj, 1 i juni och 2 i september. 4 dödsfall.

Av *influenta* anmäldes 2,300 fall, av vilka 853 och 634 kommo på respektive mars och april månader. Antalet dödsfall i influenza uppgick till 51.

27	hade	vardera	haft	1—10	förrättningar
17	„	„	„	11—20	„
11	„	„	„	21—30	„
5	„	„	„	31—40	„
7	„	„	„	41—50	„
11	„	„	„	51—100	„
3	„	„	„	över 100.	„

Ett sammandrag av barnmorskornas dagböcker för år 1921 visa följande:

Barnaföderskor					Missfall	Födda barn										Barnsängskvinnan var 3 veck. efter förlossn.						
Antal	Gifva	Ogifva	Änkor	Fosterföderskor		Antal	Gossar	Flickor	Levande födda				Dödfödda				Trillingbörd	Tvillingbörd	Frisk	Sängliggande sjuk	Död	
									Fullgångna		Ofullgångna		Fullgångna		Ofullgångna							
									Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor						
2435	2257	160	18	581	1854	132	2326	1196	1130	1136	1089	26	22	13	4	21	15	23	—	2418	12	5

Vid förlossningarne år 1921 har efterbörden i 16 fall uttagits, vändning gjorts 6 gånger, tång anlagts 90 gånger, trubbig hake använts 2 gånger och skarpa instrument 1 gång, alla dessa ingrepp verkställda av läkare.

14 barnaföderskor ha förlöst i barnmorskas hem, 544 å förlossningshem.

För förlossningar i medellösa hem har nämnden utbetalt till 35 barnmorskor 4,965 kronor och såsom bidrag för förlossningar verkställda enligt fastställd taxa till 56 barnmorskor 10,200 kronor.

Fosterbarnsinspektionen för år 1921.

Vid 1921 års ingång kvarstodo 609 fosterbarn under 7 års ålder.

Under året ha nyanmälts 260 barn och avförts 244. Av dessa ha

- 69 uppnått 7 års ålder,
- 115 återtagits av föräldrar eller andra målsmän,
- 38 flyttat från staden,
- 8 lämnats till fattigvården,
- 8 adopterats av fosterföräldrarna,
- 6 avlidit under 1 års ålder.

Vid årets slut kvarstodo under inspektion 625 barn.

Från olämpliga hem ha flyttats 5 barn.

För uraktlåtenhet att anmäla fosterbarn ha 7 personer ådömts böter.

Hilda Enander.

Barnavårdskonsulentens verksamhet år 1921.

Antal anmälda fall 182. Därav kvarstodo från 1920 8 fall.

Anmälan har gjorts av barnavårdsman i 39, barnavårdsbyrå 2, barnsjukhuset 1,

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMDENS ÅRSBERÄTTELSE

1921

Tab. I. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg under år 1921.

Stadsdel	Antal egendomar		Antal befintliga vattenklosetter	Latrin-uppsamling		Antal stall	Antal fähus	Antal svinhus	Underjordiskt avlopp		
	där stadens renhållningsverk hämtar	där enskild hämtar		i kista	i spänner				från gård	från stall och dylikt	från sop-plan
Nordstaden	240	—	70	2	181	17	—	—	238	16	164
Sydstaden	439	4	156	—	304	16	—	—	437	6	400
Masthugget m. m.	171	1	20	—	155	17	—	—	160	16	97
Haga	336	—	31	2	304	14	—	—	335	4	213
Annedal	384	9	62	5	339	16	3	5	375	16	227
Landala	158	116	122	3	150	5	1	1	255	1	123
13:de och 14:de rotarna	419	1	302	—	137	5	—	—	420	4	297
15:de roten	177	2	86	5	90	10	—	—	164	7	107
Stampen och Gullbergsvass..	186	30	31	10	185	50	2	2	167	33	101
Olskroken m. m.	414	106	185	32	371	55	39	83	425	14	176
Masthuggsbergen	459	21	32	10	456	12	4	3	472	12	135
Majorna	759	85	88	12	738	56	15	28	669	37	369
Lundby.....	363	523	49	88	712	111	97	96	511	11	157
Summa	4,505	898	1,234	169	4,122	384	161	218	4,628	177	2,566

Tab. 2. Av hälsopolisen anhållna och oskadliggjorda födoämnen år 1921.

Varuslag	De kasserade varor- nas vikt Kg.	Antal kassationer					Antal kassatio- ner på grund av			Anm.	
		å torg eller i fisk- hamnen	i upplagsmagasin	i charkuteri- verkstad	i handelsstokal	å fartyg eller å station	Summa	försämning	mögel, förorening o. d.		annan orsak
Färskt kött och organ av storboskap ...	1,327	—	3	3	9	—	15	12	1	2	
” ” ” ” ” häst	182	—	1	—	1	—	2	2	—	—	
” ” ” ” ” kalv	55	—	—	1	—	—	1	1	—	—	
” ” ” ” ” svin	18	—	—	—	1	—	1	1	—	—	
Salt eller rökt kött	2,339,5	—	25	18	14	—	57	55	2	—	
Korv eller andra av kött beredda varor	169	—	5	7	6	—	18	15	3	—	
Fisk, färsk	5,665	11	—	—	1	—	12	12	—	—	
” salt	5,762	—	4	—	—	—	4	4	—	—	
Vegetabilier	4,988,25	—	6	—	5	—	11	—	11	—	
Andra födoämnen	1,744	—	1	—	3	—	4	1	3	—	
Summa	22,249,75	11	45	29	40	—	125	103	20	2	

Tab. 3. Försäljnings- och tillverkningslokaler vid slutet av år 1921.

Stadsdel	Bagerier		Brödbutiker		Sockerbagerier		Charkuteriverkstäder		Köttbutiker		Mjök- Butiker				Drivas i samband med		Mjök- brotstätt		
											Läge		Summa						
	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	ovan jord	i källare	
	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	Summa	
Nordstaden	4	1	5	5	1	6	—	—	1	—	1	5	—	5	12	1	13	1	1
Sydstaden	12	5	17	26	2	28	5	—	5	1	1	2	134	2	136	19	1	20	—
Masthugget m. m.	12	17	29	24	19	43	3	1	4	9	5	14	32	5	37	47	17	64	4
Haga	3	1	4	8	1	9	1	—	1	6	—	6	25	1	26	25	1	26	4
Annedal m. m.	6	4	10	5	2	7	1	—	1	3	1	4	6	—	6	15	2	17	—
Landala m. m.	2	1	3	3	1	4	—	—	—	—	—	—	4	—	4	15	3	18	—
13:de och 14:de rotarne	4	13	17	7	18	25	2	2	4	3	—	3	6	2	8	15	15	30	4
15:de roten	2	3	5	2	7	9	1	1	2	2	1	3	4	1	5	8	3	11	1
Stampen	2	—	2	1	1	2	—	—	—	2	1	3	4	—	4	8	1	9	—
Gullbergsvass	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	3	3	—	3	1
Olskroken m. m.	9	3	12	15	2	17	—	—	—	10	3	13	18	2	20	39	3	42	3
Masthuggsbergen	2	3	5	8	2	10	—	—	—	1	1	2	5	1	6	17	5	22	—
Majorna	13	9	22	22	6	28	1	1	2	8	—	8	15	1	16	41	6	47	1
Lundby	6	5	11	5	2	7	—	—	—	5	—	5	10	—	10	37	4	41	23
Summa	78	65	143	132	64	196	14	5	19	51	12	63	271	15	286	301	62	363	42

Tab. 4. Sammandrag av resultaten från undersökningen om försäljningslokaler vid slutet av år 1921.

Lokaler	Andra lokaler		Fiskbutiker	Speceributiker	Smör- och ostbutiker	Choklad- och konfektfabriker	Bryggerier	Vattenfabriker	Restauranger	Kaféer och spisningslokaler																						
	Lagerlokaler	Mejerier								ovan jord	i källare																					
1	3	—	2	2	20	—	20	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	4	—	4	46	2	48									
2	—	1	3	4	7	32	6	38	38	1	39	1	—	1	—	—	—	2	—	2	11	—	11	69	6	75						
1	2	1	10	7	17	69	10	79	16	4	20	3	1	4	—	—	—	—	—	—	3	—	3	40	6	46						
2	1	—	2	—	2	49	1	50	8	—	8	2	—	2	1	—	—	—	—	—	2	1	3	30	4	34						
1	—	—	2	3	5	29	5	34	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3					
—	—	—	4	—	4	25	2	27	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
—	—	—	1	1	2	34	16	50	2	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	14	11	25						
—	—	—	1	—	1	18	3	21	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7					
—	1	—	2	2	4	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	11					
—	—	—	1	—	1	9	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4				
—	—	—	10	1	11	52	5	57	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	6	25				
—	—	—	4	4	8	33	6	39	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5				
—	—	—	8	7	15	80	4	84	8	—	8	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	17	2	19	
—	—	—	6	7	13	54	9	63	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	12	2	14
7	7	2	54	38	92	512	67	579	84	12	96	8	2	10	5	—	—	5	5	2	7	23	3	26	271	45	316					

Tab. 5. Översikt av födda i Göteborg år 1921, med fördelning på månader.

	Levande födda					Dödfödda					Summa födda	Därav ut. äkt.
	inom äktenskapet		utom äktenskapet		tillsam- mans	inom äktenskapet		utom äktenskapet		tillsam- mans		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	185	159	29	25	398	5	5	1	—	11	409	55
Februari	142	152	45	39	378	4	1	1	—	6	384	85
Mars	176	155	43	43	417	5	2	3	1	11	428	90
April	166	164	37	32	399	3	—	2	2	7	406	73
Maj	147	143	29	40	359	1	3	1	—	5	364	70
Juni	159	137	40	43	379	4	—	—	—	4	383	83
Juli	152	142	32	32	358	3	2	1	2	8	366	67
Augusti	135	134	28	38	335	4	3	2	—	9	344	68
September	124	142	27	29	322	5	5	2	1	13	335	59
Oktober	143	135	42	30	350	3	1	1	1	6	356	74
November	153	160	35	23	371	—	2	—	1	3	374	59
December	136	132	35	33	336	2	2	—	—	4	340	68
Hela året	1,818	1,755	422	407	4,402	39	26	14	8	87	4,489	851

Tab. 6. Översikt av födda i Göteborg år 1921, med fördelning på församlingar.

	Levande födda					Dödfödda					Summa födda	Därav ut. äkt.
	inom äktenskapet		utom äktenskapet		tillsam- mans	inom äktenskapet		utom äktenskapet		tillsam- mans		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrkan	112	92	51	46	301	2	3	2	—	7	308	99
Vasa	224	217	55	58	554	7	3	1	—	11	565	114
Kristine	86	91	35	26	238	—	—	2	1	3	241	64
Haga	95	94	23	33	245	—	4	3	—	7	252	59
Annedal	159	148	21	34	362	2	1	2	1	6	368	58
Masthugget	109	125	29	35	298	1	—	1	1	3	301	66
Oskar Fredrik	231	221	60	46	558	1	5	—	1	7	565	107
Karl Johan	294	283	40	44	661	10	1	—	2	13	674	86
Gamlestaden	261	249	62	41	613	6	7	1	1	15	628	105
Lundby	239	222	45	43	549	10	2	2	1	15	564	91
Garnison	6	8	1	1	16	—	—	—	—	—	16	2
Tyska	2	5	—	—	7	—	—	—	—	—	7	—
Summa	1,818	1,755	422	407	4,402	39	26	14	8	87	4,489	851

Tab. 7. Befolkningens rörlighet i varje av Göteborgs stads församlingar år 1921.

	Folkmängd ^{31/12} 1920	Ingångna äktenskap	Levande födda		Döda	Överskott av			Folkmängd ^{31/12} 1921
			alla	därav utom äktensk.		levande födda + och döda -	Inflyttade + och utflyttade -		
Domkyrkan.....	14,875	164	301	97	170	+ 131	+ 40	15,046	
Vasa	32,659	323	554	113	419	+ 135	+ 222	33,016	
Kristine	11,897	132	238	61	125	+ 113	- 10	12,000	
Haga	13,600	136	245	59	189	+ 56	+ 80	13,736	
Annedal	17,878	174	362	55	209	+ 153	- 91	17,940	
Masthugget	12,848	98	298	63	127	+ 171	- 182	12,837	
Oskar Fredrik	27,447	242	558	106	303	+ 255	- 399	27,303	
Karl Johan.....	26,201	188	661	84	271	+ 390	+ 378	26,969	
Gamlestaden	23,460	167	613	103	222	+ 391	+ 394	24,245	
Lundby	20,462	121	549	88	206	+ 343	- 462	20,343	
Garnison.....	825	2	16	2	2	+ 14	+ 88	927	
Tyska	709	8	7	—	11	- 4	+ 39	744	
Summa	202,861	1,755	4,402	831	2,254	+ 2,148	+ 97	205,106	

Tab. 8. Dödligheten inom Göteborg år 1921 för olika församlingar bland mantalsskrivna befolkningen.

Församling	Antal innevånare	Antal döda	Döda pr mille
Domkyrkan	14,938	145	9.7
Vasa	31,501	285	9.0
Kristine och Tyska	12,056	106	8.8
Haga	13,435	152	11.3
Annedal	17,825	168	9.4
Masthugget	12,805	112	8.7
Oskar Fredrik	27,274	249	9.1
Karl Johan	26,245	251	9.6
Gamlestaden	23,590	209	8.9
Lundby	20,627	178	8.6
Garnison { de döda fördelade på de församlingar } { inom vilka de mantalsskrivits }	—	—	—
Arbets-, försörjningsinrättningar o. d.	2,111	196	92.6
Summa	202,407	2,051	10.1

Tab. 9. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrivna i Göteborg åren 1917—1921.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	
Döda inom staden på 1,000 inne- vånare för år räknat	1917	11.4	12.9	14.3	12.9	11.9	16.1	10.9	9.6	10.3	8.0	9.3	8.7	11.8
	1918	16.1	13.4	9.8	10.4	11.7	15.4	10.1	13.3	10.8	11.7	47.2	18.6	22.1
	1919	12.4	14.4	13.4	14.4	17.3	12.3	8.8	9.3	8.1	8.9	13.0	13.0	15.6
	1920	10.9	11.1	11.7	16.2	11.7	10.4	11.6	8.2	9.1	10.4	8.5	9.3	13.3
	1921	10.2	9.0	10.0	15.4	14.4	9.1	11.6	7.6	8.1	8.2	9.1	10.2	9.1
Medeltal 1917—1921	12.2	12.2	11.3	13.9	13.5	12.7	10.6	9.7	9.3	9.4	17.4	12.0	14.4	
Alla döda (här kyrkoskrivna jämte här i akut sjukdom döda främ- lingar)	1917	2,236	212	235	212	195	264	171	157	169	130	152	143	196
	1918	3,192	221	162	171	194	254	150	219	178	193	778	307	365
	1919	2,499	241	224	241	298	206	147	163	134	149	218	218	260
	1920	2,196	186	195	270	195	173	194	137	152	174	142	155	223
	1921	2,089	154	172	263	246	157	198	131	139	140	157	176	156

Tab. 10. Sammandrag över de smittosamma sjukdomarne i Göteborg år 1921.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Difteri och strypsjuka	95	83	67	37	54	19	12	28	20	26	27	16	484
Skarlakansfeber	190	204	177	125	92	48	28	21	28	31	34	23	1,001
Nervfeber	5	10	15	5	4	1	1	5	4	5	2	—	78
Paratyfus	2	—	—	—	—	3	19	4	5	1	—	—	34
Epidemisk hjärnhinneinflammation	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	6
Barnförlamning	—	—	—	—	—	2	1	5	3	4	—	—	15
Frossa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Sömnsjuka	2	—	4	3	3	1	—	—	2	—	—	—	15
Summa	294	298	263	173	153	74	61	63	62	67	65	62	1,635

Tab. 11. Översikt av smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1912—1921.

	1912		1913		1914		1915		1916		1917		1918		1919		1920		1921		
	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	
Smittkoppor ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Mässling	20	2	664	29	1,013	61	44	—	789	15	711	23	4	—	323	—	990	35	81	3	
Skarlakansfeber.	188	3	403	12	388	8	597	10	488	8	337	6	178	9	224	2	930	4	1,001	3	
Paratyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	22	—	25	—	12	—	12	—	34	1	
Tarmtyfus	86	8	210	26	95	5	62	9	52	3	42	6	563	66	1,228	135	101	15	78	15	
Rödsot	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	
Pässjuka	406	—	22	—	12	—	201	—	519	—	33	—	6	—	44	—	155	—	144	—	
Influensa	1,355	2	1,793	7	1,372	1	1,671	24	1,859	15	948	3	14,982	803	5,992	241	1,458	11	2,300	51	
Kikhosta	896	41	336	23	448	23	564	35	433	20	459	30	434	25	523	21	79	5	234	7	
Difteri	863	46	696	30	816	43	1,480	84	1,128	44	1,264	61	1,754	75	1,143	45	787	25	484	23	
Strypsjuka																					
Akut barnför- lamning	141	17	7	3	1	—	7	1	—	—	1	—	—	—	27	5	1	—	15	3	
Epid.hjärnhinne- inflammation...	15	9	61	22	12	4	45	24	12	4	2	2	2	2	2	2	2	2	6	2	
Beri-beri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Malaria	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	
Spetälska	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
Mjältbrand	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sömnsjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	21	8	15	4	

Tab. 12. Jämförande översikt av antalet dödsfall i folksjukdomarna samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1912—1921.

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	Medeltal för de 10 åren
Smittkoppor.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	2	29	61	—	15	23	—	—	35	3	17
Skarlakansfeber.....	3	12	8	10	8	6	9	2	4	3	7
Fläcktyfus.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus.....	8	26	5	9	3	6	66	135	15	15	29
Rödsot	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Epidemisk influensa	2	7	1	24	15	3	803	241	11	51	116
Epidemisk hjärnfeber.....	9	22	4	24	4	2	2	2	2	2	7
Kikhosta	41	23	23	35	20	30	25	21	5	7	23
Difteri och strypsjuka	46	30	43	84	44	61	75	45	25	23	48
Varfeber	17	19	18	30	41	14	24	17	22	25	23
Barnsängsfeber	—	5	3	2	4	7	3	—	6	4	3
Lungsot.....	367	358	365	406	370	432	379	364	302	262	361
Luftrörsinflammation, akut och kronisk	89	59	87	74	60	52	52	60	55	66	65
Lunginflammation.....	146	113	90	119	127	130	232	126	74	92	125
Inflammation i mage o. tarmar, akut o. kronisk	53	85	119	54	50	54	39	33	56	55	50

Tab. 13. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1921, förde-

	Januari	Februari
1 Vattenkoppor. <i>Varicellæ</i>	18	15
2 Mässling. <i>Morbilli</i>	5	3
3 Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	58	78
4 Rash. <i>Roseola febrilis</i>	—	—
5 Fläcktyfus. <i>Typhus exanthematicus</i>	—	—
6 <i>Febricula</i>	9	7
7 Nervfeber. <i>Typhus abdominalis</i>	9	6
8 Barnkolera. <i>Cholera nostras et Cholera infantum</i>	1	—
9 Pässjuka. <i>Parotitis</i>	27	10
10 Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	96	133
11 Kikhosta. <i>Pertussis</i>	5	4
12 Difteri. <i>Diphtheria</i>	42	27
13 Strypsjuka. <i>Croup</i>	1	2
14 Rosfeber. <i>Erysipelas</i>	9	4
15 Varfeber. <i>Pyæmia</i>	1	2
16 Barnsängsfeber. <i>Febris puerperalis</i>	—	—
17 <i>Ulcus venereum simplex</i>	—	—
18 Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	—	2
19 Epidemisk hjärnhinneinflammation. <i>Meningitis cerebrospinalis epidemica</i>	—	1
20 Barnförlamning. <i>Poliomyelitis anterior acuta</i>	—	—
21 Stelkramp. <i>Tetanus</i>	—	—
22 Sömnjuka. <i>Encephalitis epidemica</i>	1	—
23 <i>Syphilis</i>	—	—
24 Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	1	—
25 Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	1	—
26 Öroninflammation. <i>Otitis media</i>	—	2
27 Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	10	25
28 Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	332	476
29 Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	25	30
30 Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	7	13
31 Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	188	199
32 Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	29	22
33 Akut tarmkatarr. <i>Enteritis et colitis</i>	128	110
34 Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	8	12
35 Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	—	2
36 Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	8	10
37 Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	10	8
38 Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	64	59
39 Ledgångsreumatism. <i>Rheumatismus articularis</i>	23	20
40 <i>Erythema multiforme</i>	2	2
41 Knölros. <i>Erythema nodosum</i>	8	15
42 Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	5	6
43 Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	4	4
44 Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	—	1
45 Gulst. <i>Icterus catarrhalis</i>	7	3
46 Skabb. <i>Scabies</i>	—	—
Summa	1,142	1,313

lade på månader enligt uppgift från de 12 distriktsläkarne.

Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Alla
15	10	12	6	—	2	7	10	25	17	137
6	2	1	1	—	2	1	4	7	49	81
83	55	30	25	11	9	13	20	18	12	412
—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	3
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
4	2	1	7	3	9	6	5	5	5	63
10	4	—	3	5	2	3	2	6	11	61
—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	5
40	19	20	10	6	4	2	1	5	—	144
853	634	130	58	26	20	41	67	134	108	2,300
16	10	18	14	19	23	26	14	38	47	234
23	10	21	7	5	17	10	15	17	10	204
4	1	2	1	1	1	1	—	1	—	15
11	3	5	6	5	6	7	2	8	4	70
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2
1	—	1	3	—	1	2	—	—	—	10
—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	5
—	—	—	1	1	1	2	1	—	—	6
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
4	1	—	—	—	1	—	—	1	—	8
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	8
26	18	18	14	6	9	6	9	21	13	175
592	389	290	286	148	231	213	335	428	317	4,037
82	62	31	27	8	10	19	40	40	24	398
12	20	17	13	6	14	4	5	16	8	135
217	100	134	136	83	136	98	137	162	142	1,732
21	25	33	41	20	62	35	32	37	40	397
174	116	150	270	140	314	238	182	186	229	2,237
8	15	6	14	9	18	8	15	20	5	138
7	2	1	—	1	1	1	—	1	—	16
6	8	3	10	10	17	7	12	16	5	112
13	4	6	9	5	8	4	10	13	11	101
62	51	63	56	45	53	54	52	69	51	679
29	11	15	19	17	10	13	5	16	12	190
4	1	1	3	1	—	2	1	1	1	19
12	12	14	6	2	6	6	3	9	11	104
2	11	4	8	8	13	6	9	8	7	87
7	4	6	9	8	5	10	6	4	5	72
—	—	1	1	—	1	—	—	—	1	5
3	6	—	6	1	2	—	1	3	2	34
—	—	—	5	—	2	—	—	—	—	7
2,347	1,607	1,034	1,079	600	1,017	850	1,002	1,316	1,149	14,456

Tab. 14. Dödsorsakerna år 1921 bland i Göteborg kyrkoskrivna inom och utom staden avlidna (efter ålder och kön).

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas										levnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning				
	0-6 mån.		6-12 mån.		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år	20-40 år		40-60 år		60-80 år		Över 80 år	Okänd ålder		Man-kön	Kvinn-kön	Båda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.			
I. Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda.																								
3. Missbildning. <i>Monstrum</i>	5	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	8	Missbildning.	
4. Medfödd svaghet. Bristande lungutvidgning. <i>Debitas congenita. Atelectasis pulmonum</i>	23	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	15	38	Medfödd svaghet. Bristande lungutvidgning.	
5. Andra sjukdomar hos nyfödda. <i>Alii morbi neonatorum</i>	7	10	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	10	19	Andra sjukdomar hos nyfödda.	
Summa	35	27	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	27	65		
II. Ålderdomssjukdomar.																								
6. Ålderdomsavtyning. <i>Marasmus senilis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	43	41	91	—	—	66	135	201	Ålderdomsavtyning.
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	43	41	91	—	—	66	135	201	
III. Havandeskaps- och förlossningssjukdomar.																								
10. Barnsängsfeber. <i>Septichæmia puerperalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	Barnsängsfeber.
11. Andra havandeskaps- och förlossningssjukdomar. <i>Alii morbi e graviditate et partu</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	Andra havandeskaps- och förlossningssjukdomar.
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	7	
IV. Infektions- och andra parasitära sjukdomar.																								
12. Varfeber. <i>Septichæmia. Pyoseptichæmia</i>	2	1	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	14	25	Varfeber.	
13. Ros. <i>Erysipelas</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	8	Ros.	
15. Mässling. <i>Morbilli</i>	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	Mässling.	
16. Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	Skarlakansfeber.	
17. Difteri. <i>Diphtheria</i>	—	—	1	—	8	4	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	10	23	Difteri.	
Transport	2	2	2	3	12	7	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	32	62		

Tab. 14. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0-6 mån.		6-12 mån.		1-5 år		5-10 år		10-15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Transport	2	2	2	3	12	7	4	7	—	3
18. Kikhosta. <i>Pertussis</i>	—	1	2	—	1	3	—	—	—	—
19. Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	1	—	2	—	2	3	1	—	—	—
21. Nervfeber. <i>Febris typhoides</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Paratyfus. <i>Paratyphus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Akut barnförslamning. <i>Poliomyelitis anterior acuta</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
27. Epidemisk hjärnfeber. <i>Meningitis cerebrospinalis epidemica</i>	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
28. Stelkramp. <i>Tetanus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29. Tuberkulos. <i>Tuberculosis:</i>										
a) Lungsot. <i>Tuberculosis pulmonum</i>	1	2	2	2	4	1	2	2	2	5
b) Annan tuberkulos. <i>Tuberculosis organorum aliorum</i>	3	2	4	1	9	10	5	5	6	4
33. Syfilis. <i>Syphilis:</i>										
a) Ärvd syfilis. <i>Syphilis hereditaria</i>	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—
b) Förvärvad syfilis. <i>Syphilis acquisita</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38. Sömnssjuka. <i>Encephalitis epidemica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	9	8	12	6	30	25	12	14	9	12
V. Blodbildande organens och blodets sjukdomar.										
39. Leukemi. <i>Leuchæmia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41. Perniciös anemi. <i>Anæmia perniciosa</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. Blödningssjukdomar. <i>Morbi diathesis hæmorrhagice</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43. Andra blodsjukdomar. <i>Alii morbi sanguinis</i>	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Summa	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
VII. Ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar.										
47. Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48. Basedows sjukdom. <i>Morbus Basedowii</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51. Mors thymica.....	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—

Levnadsålder										Summa			Dödsorsakernas benämning		
15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Över 80 år		Okänd ålder		Man-kön		Kvinn-kön	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
—	1	5	1	1	5	4	2	—	1	—	—	30	32	62	Kikhosta. Influensa Nervfeber. Paratyfus. Akut barnförslamning. Epidemisk hjärnfeber. Stelkramp. Tuberkulos: a) Lungsot. b) Annan tuberkulos. Syfilis: a) Ärvd syfilis. b) Förvärvad syfilis. Sömnssjuka. <i>Blodbildande organens och blodets sjukdomar.</i> Leukemi. Perniciös anemi. Blödningssjukdomar. Andra blodsjukdomar. <i>Ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar.</i> Sockersjuka. Basedows sjukdom. Mors thymica.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	7	
1	2	7	8	2	5	6	7	3	1	—	—	25	26	51	
2	1	4	3	2	2	—	1	—	—	—	—	8	7	15	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
11	11	64	65	34	26	12	16	—	—	—	—	132	130	262	
3	5	6	6	2	4	2	—	—	1	—	—	40	38	78	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	
—	—	1	1	1	—	1	3	1	—	—	—	4	4	8	
—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	
17	21	89	85	44	43	25	29	4	3	—	—	251	246	497	
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	2	
—	—	1	—	2	4	—	1	1	—	—	—	4	5	9	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	3	4	
—	—	1	2	2	5	1	2	1	—	—	—	5	11	16	
—	—	1	4	—	7	4	7	—	—	—	—	5	18	23	
—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
1	1	6	—	7	4	7	—	—	—	—	—	7	21	28	

Tab. 14. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
VIII. Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar.										
52. Hjärnblödning. Hjärnuppmjukning. <i>Hæmorrhagia cerebri et meningum. Emollitio cerebri</i>	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—
53. Hjärnböld. Akut varig hjärnhinneinflammation. <i>Abscessus cerebri. Meningitis purulenta acuta</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54. Ryggmärgstvinsot. <i>Tabes dorsalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55. Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—
56. Öroninflammation. <i>Otitis</i>	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
57. Andra nervsystemets sjukdomar. <i>Alii systematis nervosi morbi</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa	7	5	—	—	2	2	—	1	—	1
IX. Sinnessjukdomar.										
58. Slöhet med förlamning. <i>Dementia paralytica</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59. Andra sinnessjukdomar. <i>Insania</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
X. Cirkulationsorganens sjukdomar.										
60. Hjärtsäcksinflammation. <i>Pericarditis</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
61. Akut hjärnhinneinflammation. <i>Thromboendocarditis acuta</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
62. Kronisk hjärtsjukdom. <i>Endocarditis chronica. Vitium organicum cordis. Myocarditis chronica. Cardiosclerosis</i>	—	—	—	—	2	—	—	3	1	1
63. Kronisk blodkärllssjukdom. <i>Arteriosclerosis. Aneurysma</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64. Blodpropp. <i>Thrombosis. Embolia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65. Andra cirkulationsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum circulationis morbi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa	—	—	—	—	3	—	—	4	3	3

Levnadsålder										Summa			Dödsorsakernas benämning		
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		Över 80 år		Okänd ålder		Man-kön		Kvinn-kön	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
—	—	1	—	5	10	28	37	5	6	—	—	44	58	102	<i>Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar.</i>
—	—	—	2	2	1	—	1	—	—	—	—	4	4	8	Hjärnblödning. Hjärnuppmjukning.
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2	Hjärnböld. Akut varig hjärnhinneinflammation.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	Ryggmärgstvinsot.
1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5	Fallandesot.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Öroninflammation.
—	—	1	1	5	—	2	5	—	—	—	—	9	6	15	Andra nervsystemets sjukdomar.
1	—	2	4	14	12	30	43	5	6	—	—	61	74	135	
Sinnessjukdomar.															
—	—	1	1	4	—	—	1	—	—	—	—	5	2	7	Slöhet med förlamning.
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	3	Andra sinnessjukdomar.
—	—	1	2	4	—	1	1	—	—	—	—	7	3	10	
Cirkulationsorganens sjukdomar.															
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4	Hjärtsäcksinflammation.
1	—	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	5	3	8	Akut hjärnhinneinflammation.
2	3	12	12	17	15	48	65	12	14	—	—	94	113	207	Kronisk hjärtsjukdom.
—	—	—	—	2	2	38	26	14	20	—	—	54	48	102	Kronisk blodkärllssjukdom.
—	1	—	2	1	2	5	3	1	1	—	—	7	9	16	Blodpropp.
—	—	—	—	3	4	6	15	1	3	—	—	10	23	33	Andra cirkulationsorganens sjukdomar.
4	5	13	15	23	23	98	109	29	38	—	—	173	197	370	

Tab. 14. Fortsättning.

Dödsorsakens benämning	De avlidnas									
	0-6 mån.		6-12 mån.		1-5 år		5-10 år		10-15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
XI. Andningsorganens sjukdomar.										
66. Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
67. Akut luftrörsinflammation. <i>Bronchitis acuta</i>	12	13	11	9	5	2	—	—	—	—
68. Kronisk luftrörsinflammation. <i>Bronchitis chronica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69. Akut lunginflammation. <i>Pneumonia acuta</i>	3	5	6	1	5	3	1	2	—	—
71. Andra andningsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum respirationis morbi</i>	3	2	6	4	6	4	—	1	—	1
Summa	18	20	23	14	17	9	1	3	—	1
XII. Matsmältningsorganens sjukdomar.										
72. Akut mag- och tarminflammation. <i>Gastroenteritis acuta</i>	17	7	4	7	3	3	1	—	—	—
73. Kronisk mag- och tarminflammation. <i>Gastroenteritis chronica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74. Mag- och tarmsår. <i>Ulcus ventriculi et duodeni</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75. Tarmhinder. <i>Ileus</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
76. Tarmbräck. <i>Hernia intestinalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77. Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—
78. Kronisk leverinflammation. <i>Hepatitis interstitialis chronica. Cirrhosis hepatis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
79. Gallsten. <i>Cholelithiasis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80. Andra matsmältningsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum digestionis morbi</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	18	7	4	7	3	4	3	2	—	2
XIII. Urinorganens sjukdomar.										
81. Akut njursjukdom. <i>Nephritis acuta</i>	3	2	—	—	1	1	—	—	—	—
82. Kroniskt njurlidande. <i>Nephritis chronica. Morbus Brightii</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
83. Inflammation i urinvägarna. <i>Cystopyelonephritis</i>	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
84. Njur- och blåsesten. <i>Lithiasis renis et vesicae</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85. Andra urinorganens sjukdomar. <i>Alii organorum uropoëticorum morbi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	4	3	—	2	1	1	—	—	1	1

Dödsorsakens benämning	Levnadsålder										Summa				
	15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Över 80 år		Okänd ålder		Man-kön	Kvinn-kön	Båda
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
Andningsorganens sjukdomar.															
Lungsäcksinflammation.	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	4	2	6	
Akut luftrörsinflammation.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	28	25	53	
Kronisk luftrörsinflammation.	—	—	—	—	—	6	5	1	1	—	—	7	6	13	
Akut lunginflammation.	2	—	7	3	7	7	15	16	1	8	—	47	45	92	
Andra andningsorganens sjukdomar.	1	—	1	1	3	2	11	13	—	6	—	31	34	65	
Summa	3	—	8	6	12	9	33	35	2	15	—	117	112	229	
Matsmältningsorganens sjukdomar.															
Akut mag- och tarminflammation.	—	—	2	2	—	1	1	1	—	2	—	28	23	51	
Kronisk mag- och tarminflammation.	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	1	3	4	
Mag- och tarmsår.	—	1	1	—	2	1	9	2	—	—	—	12	4	16	
Tarmhinder.	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3	4	
Tarmbräck.	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	2	3	
Blindtarmsinflammation.	—	1	2	2	1	—	—	2	—	—	—	4	8	12	
Kronisk leverinflammation.	—	—	1	4	1	2	1	—	—	—	—	6	4	10	
Gallsten.	—	—	1	1	1	—	2	—	1	—	—	1	5	6	
Andra matsmältningsorganens sjukdomar.	—	—	—	2	—	1	3	1	—	—	—	5	3	8	
Summa	2	5	8	10	6	15	13	1	4	—	—	59	55	114	
Urinorganens sjukdomar.															
Akut njursjukdom.	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	5	5	10	
Kroniskt njurlidande.	—	1	4	6	15	9	6	20	2	2	—	29	39	68	
Inflammation i urinvägarna.	—	—	—	—	—	—	6	5	—	—	—	6	8	14	
Njur- och blåsesten.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
Andra urinorganens sjukdomar.	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5	
Summa	1	5	8	19	10	12	25	2	3	—	—	44	54	98	

Tab. 14. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas										Levnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning					
	0-6 mån.		6-12 mån.		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år	20-40 år		40-60 år		60-80 år		Över 80 år	Okänd ålder		Man-kön	Kvinn-kön	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.				
XIV. Könsorganens sjukdomar.																									
86. Blåskörtelförstoring. <i>Hypertrophia prostatae</i> ...																									
87. Äggstocks- och äggledareinflammation. <i>Salpingo-oophoritis</i>																									
Summa																									
XV. Ledgångarnes och bensystemets sjukdomar.																									
89. Akut ledgångsreumatism. <i>Polyarthrites rheumatica acuta</i>																									
90. Beninflammation. Ledinflammation. <i>Osteomyelitis. Arthritis purulenta</i>																									
91. Engelska sjukan. <i>Rachitis</i>																									
92. Andra ledgångarnes och bensystemets sjukdomar. <i>Alii articulationum et ossium morbi</i>																									
Summa																									
XVI. Hudsjukdomar.																									
94. Andra hudsjukdomar. <i>Alii systematis cutanei morbi</i>																									
Summa																									
XVII. Svulster.																									
95. Kräfta. <i>Carcinoma</i> :																									
a) Magkräfta. <i>Carcinoma ventriculi</i>																									
b) Tarmkräfta. » <i>intestini</i>																									
c) Bröstkörtelkräfta. » <i>mammæ</i>																									
d) Livmoderkräfta. » <i>uteri</i>																									
e) Kräfta i andra organ. <i>Carcinoma organorum aliorum</i>																									
96. Sarkom. <i>Sarcoma</i>																									
97. Svulster av andra slag. <i>Tumores alii</i>																									
Summa																									

Kräfta:
a) Magkräfta. 86
b) Tarmkräfta. 21
c) Bröstkörtelkräfta. 16
d) Livmoderkräfta. 8
e) Kräfta i andra organ. 76
Sarkom. 8
Svulster av andra slag. 22

Tab. 14. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas												Levnadsålder					Summa			Dödsorsakernas benämning							
	0-6 mån.		6-12 mån.		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Över 80 år			Okänd ålder		Man-kön	Kvinn-kön	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.					
XVIII. Våldsam död.																												
98. Olyckshändelse. <i>Casus mortiferi</i> :																												
1. Drunkning. <i>Submersio</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	7
3. Förbränning. <i>Combustio</i>	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4
7. Kvävning. <i>Suffocatio</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
8. Kross- och brottskador. <i>Contusio, Laceratio, Fractura</i> :																												
b) 2. Automobilskada	—	—	—	—	3	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	8	1	9
3. Spårvägsskada	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
4. Motorecykelskada	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
c) Maskinskada	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
d) Fall	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	10	1	11
e) Andra kross- och brottskador	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	8	1	9
9. Stick-, skär-, hugg- och skottsår. <i>Vulnus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
99. Självmord. <i>Suicidium</i> :																												
Dränkning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Hängning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	10	1	11
Skottsår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
Akut förgiftning. <i>Intoxiatio acuta</i> :																												
b) av lysgas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
e) » frätande ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Summa	1	—	2	—	4	4	7	2	1	—	—	—	17	2	16	1	7	1	—	—	—	—	—	—	56	10	66	
Summa	93	72	43	30	62	47	25	26	14	21	26	145	157	174	170	310	383	91	170	—	—	—	—	983	1106	2089		
	165		73		109		51		35		56	302		344		693		261						2089				

Tab. 15. Dödsorsakerna år 1921 bland i Göteborg kyrkoskrivna inom och utom staden avlidna, (fördelade efter sina huvudgrupper på mån. och kvartal).

Dödsorsaker	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli			Kvartal												Summa																	
																									1:sta			2:dra			3:dje			4:de																	
	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a									
Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda	—	2	2	4	—	4	7	5	12	4	2	6	—	2	2	5	4	9	3	1	4	5	8	1	1	2	7	1	8	4	1	5	—	3	3	11	7	18	9	8	17	7	7	14	11	5	16	38	27	65	
Ålderdomssjukdomar	6	15	21	5	6	11	11	16	27	8	16	24	7	11	18	5	6	11	6	6	12	10	14	4	15	19	3	10	13	2	13	15	5	11	16	22	37	59	20	33	53	14	31	45	10	34	44	66	135	201	
Havandeskaps- o. förlossningssjukdomar	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	1	1	—	3	3	—	7	7	
Infektions- o. andra parasitära sjukdomar	13	19	32	15	17	32	37	35	72	48	32	80	21	20	41	21	21	42	18	17	35	18	36	18	11	29	17	25	42	11	15	26	14	16	30	65	71	136	90	73	163	54	46	100	42	56	98	251	246	497	
Blodbildande organens och blodets sjukdomar	—	2	2	1	1	2	—	1	1	2	2	4	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	2	2	—	1	1	1	1	2	—	—	—	1	4	5	3	2	5	—	3	3	1	2	3	5	11	16	
Ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar	—	1	1	—	3	3	—	2	2	1	—	1	1	3	4	—	4	4	1	—	1	1	1	—	2	2	—	1	1	1	2	3	3	2	5	—	6	6	2	7	9	1	3	4	4	5	9	7	21	28	
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	4	5	9	6	4	10	4	11	15	9	8	17	7	7	14	5	11	16	3	4	7	3	8	6	1	7	3	4	7	7	5	12	2	11	13	14	20	34	21	26	47	14	8	22	12	20	32	61	74	135	
Sinnesorganens sjukdomar	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	1	—	1	3	—	3	1	—	1	1	1	2	—	—	—	—	1	1	1	1	2	4	—	4	2	1	3	7	3	10	
Cirkulationsorganens sjukdomar	9	19	28	23	20	43	14	19	33	17	22	39	13	12	25	15	19	34	13	15	25	9	18	12	13	25	12	9	21	20	23	43	16	17	33	46	58	104	45	53	98	34	37	71	48	49	97	173	197	370	
Andningsorganens sjukdomar	4	15	19	18	16	34	19	23	42	18	12	30	13	7	20	10	7	17	5	4	9	2	5	7	—	7	9	8	17	6	12	18	5	6	11	41	54	95	41	26	67	15	6	21	20	26	46	117	112	229	
Matsmältningsorganens sjukdomar	7	5	12	4	4	8	3	7	10	5	4	9	3	2	5	4	4	8	2	3	6	7	17	8	4	12	3	6	9	5	4	9	5	5	10	14	16	30	12	10	22	20	14	34	13	15	28	59	55	114	
Urinorganens sjukdomar	4	1	5	3	5	8	8	3	11	2	5	7	4	5	9	5	7	12	3	3	6	5	7	3	3	6	3	3	6	5	6	11	2	8	10	15	9	24	11	17	28	8	11	19	10	17	27	44	54	98	
Könsorganens sjukdomar	—	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	3	1	4	2	—	2	1	—	1	2	—	2	8	1	9	
Ledgångarnes o. bensystemets sjukdomar	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	2	—	2	—	—	2	3	5	
Hudsjukdomar	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	1	2	
Svulster	4	12	16	4	8	12	9	16	25	10	15	25	3	11	14	14	15	29	6	10	16	6	10	16	9	10	19	6	15	21	9	15	24	8	12	20	17	36	53	27	41	68	21	30	51	23	42	65	88	149	237
Våldsam död: olyckshändelse	3	1	4	—	—	—	5	—	5	2	—	2	2	—	2	5	1	6	5	—	3	—	3	5	1	6	6	1	7	2	—	2	2	3	5	8	1	9	9	1	10	13	1	14	10	4	14	40	7	47	
självmord	1	—	1	1	—	1	2	1	3	1	1	2	2	—	2	5	—	5	1	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4	1	5	8	1	9	4	—	4	—	1	1	16	3	19	
Summa	55	99	154	84	88	172	122	141	263	127	119	246	76	81	157	98	100	198	67	64	131	71	139	77	63	140	72	85	157	75	101	176	62	94	156	261	328	589	301	300	601	212	198	410	209	280	489	983	1,106	2,089	

Tab. 16. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1917—1921.

Olägenhetens natur	Antal behandlade lägenheter.							Resultatet av bostadsinspektionens verksamhet 1921.									
	Nyttillkomna.					Kvar från 1920.	Summa behandlade lägenheter 1921.	Missförhållandena			Åtgärder			Ärendet		Ärendet överlämnat till annan myndighet.	
	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.			avhjälpta.	delvis avhjälpta.	ej avhjälpta.	vidtagna företrädesvis av	inga.	avfört	följande år.			
										ägaren.	hyresgästen.	hushållsägaren.	vidare.	tillsänt.	kvart till		
Antal lägenheter.																	
Fukt, alla slag	81	50	55	92	43	34	77	30	14	33	26	18	33	38	8	31	—
Otillr. isolering el. bristfällig bostadsbeskaffenhet	24	18	17	49	27	20	47	17	5	25	21	1	25	19	4	24	—
Bristande skötsel	35	22	17	37	16	13	29	12	9	8	4	17	8	18	4	7	—
Nybyggnadsfukt	22	9	21	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hussvamp	—	1	—	1	—	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Bristande dager	10	8	10	18	14	7	21	—	3	18	3	—	18	—	15	6	1
Bristfälliga eldstäder och rökkanaler	38	33	23	12	24	—	24	22	2	—	22	2	—	24	—	—	—
Otillräcklig leverans av centralvärme	8	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bristfälliga ventilationsanordningar	205	20	22	134	87	41	128	96	—	32	94	2	32	98	2	28	—
Bristfälliga avloppsledningar	64	12	22	36	84	2	86	60	—	26	60	—	26	60	—	26	—
Bristfälliga gas- och vattenledningar	10	9	22	29	16	—	16	9	1	6	10	—	6	10	—	6	—
Bristfälliga eller otillräckliga avträden	2	30	44	17	27	—	27	24	1	2	25	—	2	25	—	2	—
Arsenikförekomst	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bofällighet	18	19	22	11	14	1	15	2	8	5	10	—	5	8	3	4	—
Bristande underhåll	289	56	146	380	320	86	406	275	15	116	281	9	116	296	—	110	—
Ohyra, rättor	10	3	10	18	4	—	4	4	—	—	4	—	—	4	—	—	—
Osnygghet	14	27	26	39	50	1	51	31	19	1	10	40	1	41	10	—	2
Smittofara	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stank, osund luft inom lägenheten	4	3	4	20	1	9	10	1	1	8	1	1	8	2	—	8	—
Överbefolkning	6	3	1	3	5	—	5	3	—	2	1	2	2	5	—	—	—
Olägenheter från omgivningen	33	38	46	49	46	7	53	39	11	3	33	17	3	44	4	5	—
Kyla	2	—	3	3	3	1	4	3	—	1	3	—	1	3	—	1	—
Hetta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Buller	8	9	11	18	16	3	19	10	7	2	11	6	2	14	2	3	—
Os och inrökning	4	3	2	11	2	3	5	5	—	—	4	1	—	4	1	—	—
Stank, osund luft	18	26	24	17	25	—	25	21	4	—	15	10	—	23	1	1	—
Reparation	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Olagligt använda utrymmen	32	7	23	48	33	4	37	6	4	27	4	6	27	4	28	5	—
Olagliga portvaksrum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bostad i källare och å vind	13	—	8	18	16	—	16	2	2	12	2	2	12	1	15	—	—
Mörka utrymmen	10	1	2	8	1	3	4	1	—	3	—	1	3	1	—	3	—
Andra olagliga utrymmen	9	6	13	22	16	1	17	3	2	12	2	3	12	2	13	2	—
Andra slag av missförhållanden	6	19	14	14	37	2	39	26	—	13	25	1	13	26	—	13	1
Förfrågningar	26	40	20	35	66	—	66	—	—	—	—	—	—	66	—	—	—
Klagomålet obefogat	13	9	9	28	55	—	55	—	—	—	—	—	—	55	—	—	—
Summa	869	391	522	983	926	194	1,120	628	79	292	609	98	292	806	70	244	4